

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในด้านการให้ความรู้ และความสามารถในการพัฒนาชุมชนแก่นักเรียนนายร้อยในด้านการให้การศึกษาทางวิชาการ การให้การศึกษาทางวิชาทหาร และการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร รวมทั้งศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนายทหารที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตกองทัพอากาศที่ 1 เกี่ยวกับระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในแง่ของการผลิตนายทหารให้เหมาะสมกับภารกิจงานการพัฒนาชุมชนของทหาร การวิจัยครั้งนี้แยกเป็นสองส่วนได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงเอกสารเพื่อศึกษาความเป็นมาของระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่เริ่มตั้งโรงเรียนในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งระบบการศึกษาในปัจจุบัน การหาข้อมูลในการวิจัยเชิงเอกสารได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง และสัมภาษณ์ความทรงจำของอดีตนักเรียนนายร้อยรุ่นอาวุโส เพื่อขยายความที่ไม่สามารถค้นได้จากเอกสารชั้นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารได้นำเสนอในรูปตารางเพื่อแสดงลำดับขั้นตอนวิวัฒนาการของระบบการศึกษาทางดานวิชาการ ระบบการศึกษาทางวิชาทหารและระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร

การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่รับราชการอยู่กองกิจการพลเรือนกองทัพอากาศที่ 1 จำนวน 23 นาย ไม่สุ่มตัวอย่าง

นายทหารสัญญาบัตรที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่สังกัดกองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ กองพลทหารม้าที่ 2 รักษาพระองค์ และกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน จำนวน 165 นาย ไม่สุ่มตัวอย่าง รวมประชากรทั้งสิ้น 188 นาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตลอดจนปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผ่านการตรวจแก้ไขจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นหลักเพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบเลือกตอบ สอบถามสถานภาพและประสบการณ์ด้านการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดค่าจากมากไปหาน้อย 5 ระดับด้วยกัน เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุค่าความสำคัญของแต่ละวิชาที่มีต่องานพัฒนาชุมชน แบบสอบถามตอนที่ 2 แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการกำหนดค่าความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาการ ส่วนที่ 2 เป็นการกำหนดค่าความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาทหาร และส่วนที่ 3 เป็นการกำหนดค่าความสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบเลือกตอบเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่มีผลต่อขั้นตอนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน รวมทั้งสำรวจสภาพการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงสำรวจ ดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การหาค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลการกำหนดค่าความสำคัญของแต่ละวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาการ ระบบการศึกษาทางวิชาทหาร และระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร โดยการหาค่าเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนรวมค่าความสำคัญรายวิชา จัดลำดับความสำคัญของวิชาในแต่ละระบบการศึกษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย จปร. ที่มีผลต่อขั้นตอนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนและสถานภาพการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน และสถานภาพการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ใ้การหาคำร้อยละ พร้อมทั้งนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยเชิงเอกสาร

จากประวัติความเป็นมาของโรงเรียนนายร้อย จปร. ในสมัยต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนายร้อย จปร. มีกำเนิดมาจากรากฐานการศึกษาเพื่อฝึกคนเข้ารับราชการเช่นเดียวกับรากฐานการศึกษาในระบบอื่น ๆ ของประเทศไทย โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งโรงเรียนนายทหารมหาดเล็กขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2425 หรือที่เรียกกันว่า โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ต่อมาทรงแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 พวก พวกหนึ่งเรียนเพื่อไปเป็นทหารมหาดเล็ก อีกพวกหนึ่งเรียนวิชาสำหรับออกมาเป็นข้าราชการพลเรือน¹ สำหรับ "โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมและโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม" นั้นได้ทรงจัดตั้งขึ้นเพื่อการฝึกและศึกษา สำหรับผู้ที่จะเลือกวิชาซึ่งทหารโดยเฉพาะ การจัดการศึกษาของ โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมและโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม" เน้นในเรื่องการสร้างผู้นำทางทหาร วินัยทางทหาร และยุทธวิธีในการรบโดยตรง ทั้งนี้เพราะลักษณะของสงครามในยุคนั้นเป็นสงครามการต่อสู้ระหว่างกองทัพนานาชาติ หรือระหว่างทหารต่อทหารด้วยกันโดยตรง ราษฏรไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ลักษณะของการฝึกและศึกษาของ "โรงเรียนนายร้อยชั้นปฐมและโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม" มีลักษณะของการสร้างนายทหารตามแบบประเทศปรัสเซีย² ทั้งนี้เพราะในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มเปลี่ยนแปลงกองทัพไทยให้เป็นตามกองทัพแบบยุโรปและได้มีการจัดส่งนักเรียนออกไปศึกษาวิชาทหารในยุโรปกันมาก จึงสรุปได้ว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนทหาร ในสมัยสมบูรณาญา-

¹ กรมยุทธศึกษาทหารบก, "คำบรรยายเรื่องระบบการศึกษาของกองทัพบก", พิมพ์ดีด.

² เรื่องเดียวกัน.

สิทธิราชได้รับอิทธิพลการจัดการศึกษาจากยุโรปโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศปรัสเซียซึ่งเป็นมหาอำนาจทางทหารในยุโรปในยุคนั้น³

ต่อมาในสมัย พ.ศ. 2475 จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นยุคประชาธิปไตย โรงเรียนทหารได้จัดแบ่งเป็นสองโรงเรียนคือ "โรงเรียนนายร้อยทหารบก" หลักสูตร 3 ปี และ "โรงเรียนเทคนิคทหารบก" หลักสูตร 5 ปี การจัดการศึกษาของโรงเรียนทหารดังกล่าวได้อิทธิพลจากโรงเรียนนายร้อยโปลีเทคนิคของฝรั่งเศสตามนโยบายของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดังได้กล่าวแล้ว นอกจากนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนทหารแยกเป็นสองโรงเรียนเป็นอิทธิพลจากประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศผู้ชนะสงครามนั่นเอง กล่าวคือ ประเทศฝรั่งเศสมีโรงเรียนนายร้อยแซงซีร์ หลักสูตร 3 ปี และโรงเรียนนายร้อยโปลีเทคนิค หลักสูตร 5 ปี ส่วนประเทศอังกฤษมีโรงเรียนนายร้อยแซนด์เฮิสต์ หลักสูตร 3 ปี และโรงเรียนนายร้อยวูลวิช หลักสูตร 5 ปี⁴

ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทหารอีกครั้งหนึ่งคือ ยุบเลิก "โรงเรียนนายร้อยทหารบก" และ "โรงเรียนเทคนิคทหารบก" รวมเป็นโรงเรียนเดียวศึกษาตามหลักสูตรเวสท์ปอยท์ 5 ปี การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นอิทธิพลจากนักเรียนทหารที่ได้รับทุนไปศึกษาที่โรงเรียนทหารเวสท์ปอยท์ของประเทศสหรัฐอเมริกา บุคคลสำคัญคือ พล.ต.ม.ล.คำรณ สัทธิน ผู้บัญชาการ "โรงเรียนเทคนิคทหารบก" ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยเวสท์ปอยท์เช่นกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของโรงเรียนทหารบกในครั้งนี้เป็นอิทธิพลจากประเทศมหาอำนาจเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาทางเอกสารเกี่ยวกับระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากจะได้ศึกษาวิวัฒนาการของระบบการศึกษาในค่านต่าง ๆ ของโรงเรียนนายทหารในยุคต่าง ๆ แล้ว ยังได้พบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนทหารเป็นการจัดตามอิทธิพล

³Ferdinand Schevill, A History of Europe, (New York, Harcourt, Brace World, Inc., 1951), P. 545.

⁴กรมยุทธศึกษาทหารบก, "คำบรรยายเรื่องระบบการศึกษากองทัพบก", พิมพ์ที่.

ของประเทศมหาอำนาจในยุคต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นจึงน่าที่จะได้มีการวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนทหารในยุคต่าง ๆ ของไทย หรือการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของระบบการศึกษาทางทหารของประเทศมหาอำนาจที่มีต่อการศึกษาทางทหารของประเทศไทยในแง่ของการศึกษาเปรียบเทียบต่อไปด้วย

สรุปผลการวิจัยเชิงสำรวจ

สถานการณ์ของประชากรผู้ตอบแบบสอบถามสรุปได้ดังนี้

1. ประชากรในระดับชั้นนายร้อยและระดับชั้นนายพันมีจำนวนเท่ากันและไม่มีประชากรในระดับชั้นนายพล ดังนั้นเมื่อกำหนดอายุการรับราชการประกอบอายุเฉลี่ยจะพบว่าประชากรทั้งหมดผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย จปร. ตามหลักสูตรเวสท์ปอยท์ พ.ศ. 2491
2. ประชากรส่วนใหญ่เป็นทหารเหล่าราบ
3. ประชากรส่วนใหญ่ผ่านหลักสูตรการศึกษาทางทหารภายในประเทศตามระดับชั้นยศแล้ว
4. ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการศึกษาหลักสูตรทางทหารจากต่างประเทศ
5. ประชากรส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางพลเรือน
6. ในด้านประสบการณ์ขณะศึกษาอยู่โรงเรียนนายร้อย จปร. ปรากฏว่าประชากรมีประสบการณ์ในสถานต่าง ๆ เรียงลำดับได้ดังนี้คือ อันดับหนึ่งได้แก่ ประสบการณ์การรับรางวัลเมื่อสำเร็จการศึกษา อันดับที่สองได้แก่ ประสบการณ์การเป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชา อันดับสามได้แก่ ประสบการณ์การร่วมกิจกรรมของโรงเรียนนายร้อย จปร. อันดับสี่ได้แก่ ประสบการณ์การเป็นหัวหน้าตอนการศึกษาทางวิชาการและอันดับสุดท้ายได้แก่ ประสบการณ์การร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนนายร้อย จปร. เมื่อเปรียบเทียบการมีประสบการณ์ขณะศึกษาอยู่โรงเรียนนายร้อย จปร. ระหว่างประชากรระดับชั้นนายร้อยและระดับชั้นนายพันจะพบว่าประชากรในระดับชั้นนายร้อยมีประสบการณ์ในด้านการเป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชา ประสบการณ์ในด้านการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนนายร้อย จปร. ประสบการณ์ในด้านการร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนนายร้อย จปร. และประสบการณ์การรับรางวัลเมื่อสำเร็จการศึกษามากกว่าประชากรในระดับชั้นนายพัน ส่วนประชากรระดับชั้นนายพันมีประสบการณ์ในการเป็นหัวหน้าตอนการศึกษามากกว่าประชากรระดับชั้นนายร้อย

ในด้านความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย จปร. กับการพัฒนาชุมชนสรุปได้ดังนี้ ประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย จปร. ทั้ง 3 ระบบไม่มีวิชาและระบบย่อยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงสุดและเกณฑ์ต่ำสุด แต่มีวิชาและระบบย่อยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูง เกณฑ์ปานกลาง และเกณฑ์ต่ำ ทั้งนี้คือ ในระบบการศึกษาทางวิชาการ ซึ่งมีจำนวนวิชาทั้งสิ้น 24 วิชา มีวิชาที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงจำนวน 10 วิชา คิดเป็นร้อยละ 41.66 วิชาที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์ปานกลางจำนวน 13 วิชา คิดเป็นร้อยละ 54.17 และวิชาที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์ต่ำจำนวน 1 วิชา คิดเป็นร้อยละ 4.17 ในระบบการศึกษาทางวิชาทหารซึ่งมีจำนวนวิชาทั้งสิ้น 23 วิชา มีวิชาที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงจำนวน 5 วิชา คิดเป็นร้อยละ 21.74 วิชาที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์ปานกลางจำนวน 11 วิชา คิดเป็นร้อยละ 47.83 และวิชาที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์ต่ำจำนวน 7 วิชา คิดเป็นร้อยละ 30.43 ในระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารซึ่งมีระบบย่อยจำนวน 10 ระบบ มีระบบย่อยที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูง จำนวน 9 ระบบ คิดเป็นร้อยละ 90.00 และมีระบบย่อยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์ปานกลางจำนวน 1 ระบบ คิดเป็นร้อยละ 10.00 ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมีส่วนสำคัญของระบบย่อยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงมากกว่าสัดส่วนของวิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาการ และระบบการศึกษาทางวิชาทหาร ส่วนระบบการศึกษาทางวิชาการมีส่วนสำคัญของวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงมากกว่าสัดส่วนของวิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาทหาร และระบบการศึกษาทางวิชาทหารมีส่วนสำคัญของวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงน้อยที่สุด

ส่วนความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อย จปร. ไปใช้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนตามขั้นตอนต่าง ๆ นั้น สรุปได้ว่า ประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย จปร. ให้ความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนขั้น การวางแผนมากที่สุด อันที่รองลงมาคือ ขั้นการสร้างความสัมพันธ์ ส่วนขั้นการสำรวจนั้นประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย จปร. ไม่ให้ความรู้ความสามารถที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน สำหรับในขั้นการแก้ไขปัญหานั้น ประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย จปร. ให้ความรู้ความสามารถที่

เพียงพอในการแก้ปัญหาการอนามัยโคมาที่สุด และการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในอันที่รองลงมา ส่วนการแก้ไขปัญหาค้นการศึกษานั้น ประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียน นายรอย จปร. ให้ความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาดังกล่าว

นอกจากนี้ ในขั้นตอนของการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนนั้น ประชากรมีความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้คือ ในขั้นการสำรวจประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การสำรวจข้อมูลเพื่อการพัฒนา ชุมชนกับการหาข่าวมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการสนับสนุนให้นักเรียนนายรอย ได้ฝึกการสำรวจชุมชนในสมัยการฝึกภาคสนาม โดยที่ประชากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่า เพื่อให้ให้นักเรียนนายรอยได้ฝึกการปฏิบัติงานทั้งด้านยุทธวิธีและการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน เหตุผล รองลงมาก็คือ เพื่อให้ให้นักเรียนนายรอยได้ประโยชน์ในการฝึกการหาข่าวไปพร้อมกัน และมี ประชากรส่วนน้อยที่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าเพื่อให้ให้นักเรียนนายรอยได้ประโยชน์ในแง่ของการจัด การศึกษาในลักษณะของสหวิทยาการและเพื่อให้ได้ประโยชน์ในการผ่อนคลายความตึงเครียด จากการฝึกวิชาทหาร สำหรับประชากรส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยกับการสนับสนุนให้นักเรียนนายรอย ได้ฝึกการสำรวจชุมชนในสมัยการฝึกภาคสนามนั้น เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าในสมัยการฝึกควรมุ่งมั่น ในการฝึกวิชาทหารให้ได้ประโยชน์เต็มที่แต่เพียงประการเดียวมากที่สุด

ในขั้นตอนของการสร้างความสัมพันธ์นั้น ประชากรส่วนใหญ่เห็นว่าคุณลักษณะทหารที่ไ้ รับการฝึกอบรมจากโรงเรียนนายรอย จปร. นั้นเป็นผลดีต่อการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน โดย ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลว่า คุณลักษณะทหารทำให้ชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือเพราะแน่ใจว่า มิใช่การหาเสียงของกลุ่มผู้หวังประโยชน์ สำหรับประชากรส่วนน้อยที่เห็นว่าคุณลักษณะทหาร สร้างความลำบากในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนนั้น เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าจะทำให้ชาวบ้าน เกิดความรู้สึกต่อต้านในเบื้องต้นเพราะเกรงว่าทหารจะมาใช้อำนาจบังคับมากที่สุด นอกจากนี้ ประชากรส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยกับการสนับสนุนให้นักเรียนนายรอยได้ฝึกการสร้างความสัมพันธ์ ต่อชุมชนในสมัยการฝึก โดยเห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่า เพื่อเป็นการฝึกงานในลักษณะใกล้เคียงกับ การปฏิบัติงานจริงมากที่สุด

ในการปฏิบัติงานขั้นการแก้ปัญหานั้น ได้พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายรอย จปร. ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาค้น การศึกษา โดยที่ประชากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องการศึกษานอกโรงเรียนบ้างเล็กน้อย และมีผู้ที่ไม่เคยรู้เรื่องการศึกษานอกโรงเรียนเลยเป็นจำนวนมากกว่าผู้ที่เข้าใจดี แต่เมื่อรวม

จำนวนประชากรที่เข้าใจบ้างเล็กน้อยและเข้าใจก็จะพบว่ามียุคน้อยกว่าผู้ที่ไม่รู้เรื่องการศึกษาออกโรงเรียนเลย ซึ่งจำนวนประชากรที่เข้าใจบ้างเล็กน้อยและเข้าใจก็ใกล้เคียงกับจำนวนผู้ที่นำวิธีการศึกษาออกโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาชุมชน สำหรับผู้ที่นำวิธีการศึกษาออกโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ในลักษณะของการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วนผู้ที่ไม่นำวิธีการศึกษาออกโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาชุมชนนั้นส่วนใหญ่เป็นเพราะไม่มีความรู้ที่เพียงพอ ในด้านการแก้ไขปัญหาการอนามัยซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อย จปร. เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น ประชากรส่วนใหญ่ใช้ความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อย จปร. แก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยขั้นพื้นฐานของชาวบ้านโดยตรง และปรึกษาหาความรู้จากแพทย์หรือพยาบาลที่รู้จักประกอบกัน

สำหรับการศึกษาเพิ่มเติมของประชากร พบว่าประชากรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านการเมืองมากที่สุด อันดับสองคือ การศึกษาเพิ่มเติมทางด้านเศรษฐกิจส่วนในด้านการศึกษามีผู้ที่ศึกษาเพิ่มเติมจำนวนน้อยที่สุด ในจำนวนผู้ที่ศึกษาเพิ่มเติมทางด้านการศึกษานั้นส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การที่ศึกษาเพราะเห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนคือการให้การศึกษา สำหรับผู้ที่ไม่ศึกษาเพิ่มเติมทางด้านการศึกษานั้นส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เพราะไม่มีเวลาเพียงพอที่จะศึกษา ในจำนวนผู้ที่ศึกษาเพิ่มเติมทางด้านเศรษฐกิจนั้นส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เพราะลืมนโยบายทางด้านเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย จปร. หมกแล้วจึงต้องศึกษาเพิ่มเติม ส่วนผู้ที่ไม่ศึกษาเพิ่มเติมทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเพราะความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อย จปร. เพียงพอแล้วในด้านการศึกษาเพิ่มเติมนี้ยังได้พบว่าประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยต้นสังกัดให้ศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติมของประชากรในกานต่าง ๆ พบว่าประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะทหารที่ได้รับการฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อย จปร. เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้นำการพัฒนาชุมชน โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าปัญหาทุกปัญหาของชุมชนชนบทต้องเริ่มตนแก้ไขด้วยความมีระเบียบวินัยของชุมชน ดังนั้นจึงต้องการผู้นำที่มีระเบียบวินัยสูง ประชากรส่วนน้อยที่เห็นว่า คุณลักษณะทหารที่ได้รับการฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อย จปร. ไม่เหมาะสมกับคุณลักษณะของผู้นำการพัฒนาชุมชนนั้นส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าลักษณะความมีระเบียบวินัยแบบทหารทำให้เข้าถึงประชาชนได้ยาก นอกจากนี้ในด้านการจัดกิจกรรมของนักเรียน

นายร้อยทพบว่า ประชากรส่วนใหญ่สนับสนุนให้นักเรียนนายร้อยได้จัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชุมชน โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่ากิจกรรมการพัฒนาชุมชนอาจเป็นการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่นซึ่งจะก่อให้เกิดความสนิทสนมและความเข้าใจระหว่างสถาบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทหารและพลเรือน นอกจากนี้ก็มีผู้เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่าเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนนายร้อยได้หาประสบการณ์ก่อนปฏิบัติงานจริง และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการจิตวิทยากับประชาชนในอันที่รอลงมา ส่วนผู้ที่ไม่สนับสนุนให้นักเรียนนายร้อยได้จัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นงานใหญ่และต่อเนื่อง ต้องทุ่มเททั้งกำลังกายกำลังใจและเวลา ซึ่งสภาพความเป็นนักเรียนนายร้อยไม่เอื้ออำนวยให้ทำงานได้เต็มที่ และความคิดเห็นในอันที่สุดท้ายได้แก่ ความคิดเห็นในเรื่องการจัดประเภทของวิชาการพัฒนาชุมชนในหลักสูตรการศึกษาทางวิชาการ ซึ่งพบว่าประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดวิชาการพัฒนาชุมชนเป็นวิชาบังคับให้นักเรียนนายร้อยทุกคนต้องศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. สถานะภาพของผุ้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนายทหารระดับชั้นนายร้อยและชั้นนายพันจำนวนเท่ากัน ทั้งนี้เพราะขอบเขตของการวิจัยกำหนดคุณสมบัติของประชากรไว้ว่า เป็นผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ดังนั้นจึงมีนายทหารระดับชั้นนายร้อยที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตกองทัพภาคที่ 1 อีกจำนวนหนึ่งซึ่งไม่อยู่ในขอบเขตของการเป็นประชากรในการวิจัย ส่วนประชากรในระดับชั้นนายพันซึ่งเป็นระดับผู้บังคับหน่วยนั้นส่วนใหญ่จะต้องสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ตามหลักความเหมาะสมในการจัดกำลังพลซึ่งไม่ไ้ระบุเป็นคำสั่งแต่เป็นนโยบายที่ปฏิบัติกันในกองทัพก จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้จำนวนประชากรในระดับชั้นนายร้อยและระดับชั้นนายพันมีจำนวนเท่ากัน ซึ่งในการปฏิบัติการจริงแล้ว นายทหารชั้นนายร้อยย่อมจะต้องมีจำนวนมากกว่านายทหารระดับชั้นนายพัน ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่คือร้อยละ 58.14 เป็นนายทหารเหล่าราบทั้งนี้เพราะหน่วยงานในเขตกองทัพภาคที่ 1 สองหน่วยใหญ่คือ กองทัพภาคที่ 1 และกองพลทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ จำกัดเหล่าของกำลังพลเป็นเหล่าราบ ดังนั้นประชากรจึงเป็นนายทหารเหล่าราบ เป็นจำนวนสูงสุด นอกจากนี้อัตราส่วนการเลือกของนักเรียนนายร้อยนั้น ทหารราบจะมีอัตราส่วนสูงถึง 2 ใน 3 ตลอดมา

สถานการณ์ทางความรู้ด้านการทหารของประชากรปรากฏว่า ประชากรในระดับ นายร้อยส่วนใหญ่ผ่านการศึกษาลึกสูตรผู้บังคับกองร้อยและหลักสูตรผู้บังคับกองพันมาแล้ว ส่วน น้อยคือร้อยละ 39.54 ที่ยังไม่ได้ศึกษาลึกสูตรใด ๆ สำหรับประชากรในระดับชั้นนายพัน ส่วนใหญ่ผ่านหลักสูตรการศึกษานายทหารในประเทศคือ โรงเรียนเสนาธิการทหารบกและ วิทยาลัยการทัพบกมาแล้ว ส่วนน้อยเพียงร้อยละ 20.93 ที่ยังไม่ผ่านหลักสูตรทางทหารใน ระดับชั้นนายพัน แต่ก็หมายความว่าประชากรที่ยังไม่ผ่านหลักสูตรโรงเรียนเสนาธิการทหารบก จะต้องผ่านหลักสูตรผู้บังคับกองพันมาแล้ว จึงจะครองชั้นยศพันตรีได้ ส่วนวิทยาลัยกองทัพบก นั้นผู้จะเข้าศึกษาจะต้องครองชั้นยศพันเอกพิเศษขึ้นไป และเมื่อครองชั้นยศพลตรีขึ้นไปจึงจะมี สิทธิเข้าศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ในด้านประสบการณ์การศึกษาลึกสูตรทางทหาร จากต่างประเทศจะพบว่าประชากรมีประสบการณ์การศึกษาลึกสูตรทางทหารจากต่างประเทศ จำนวนน้อย คือ ร้อยละ 17.44 และระดับชั้นนายร้อย จึงมีโอกาสในการสอบชิงทุนการศึกษา ลึกสูตรทางทหารมากกว่า ส่วนการจัดหาทุนนั้น กรมยุทธศึกษาทหารบกจะทำหน้าที่จัดหาทุนจาก ความช่วยเหลือทางทหารของประเทศต่าง ๆ โทนายทหารมีโอกาสสอบชิงทุนไปศึกษาลึกสูตร ต่าง ๆ ทางด้านทหาร

ในด้านวุฒิการศึกษาทางพลเรือน ปรากฏว่าจำนวนประชากรที่มีวุฒิการศึกษาทางพลเรือน มีน้อยกว่าจำนวนประชากรที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางพลเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 81.98 จากการ สัมภาษณ์นายทหารจำนวน 7 ท่านได้ให้ข้อคิดเห็นเดียวกันว่า งานพัฒนาชุมชนในกิจการพลเรือน นั้นเป็นงานซึ่งต้องใช้เวลามากกว่างานด้านอื่น เพราะต้องใช้หลักการเข้าถึงประชาชน ดังนั้น นายทหารที่มีภารกิจด้านกิจการพลเรือนจึงไม่มีเวลาและโอกาสในการลาศึกษาต่อในระดับปริญญา ทางพลเรือน นอกจากจะศึกษาลึกสูตรระยะสั้นทางทหาร ในจำนวนผู้มีวุฒิการศึกษาทางพลเรือน นั้นมีผู้ที่มียุติปริญญาโทมากกว่าผู้ที่มียุติปริญญาตรี ทั้งนี้เพราะผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า ได้รับวุติปริญญาตรีอยู่แล้ว และสามารถศึกษาต่อในระดับปริญญาโทได้ทันที เป็นที่ น่าสังเกตว่าในบรรดาผู้ที่มียุติทางพลเรือนทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโทได้เลือกศึกษาวิชาใน ด้านวิศวกรรมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ทั้งหมด ไม่มีผู้ใดศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์เลย จึงน่าจะ วิเคราะห์ได้ว่า วัตถุประสงค์ในการศึกษาต่อของประชากรมิใช่เพื่อความรู้ในการปฏิบัติงานพัฒนา ชุมชนโดยตรง

ในด้านประสบการณ์ขณะศึกษาอยู่โรงเรียนนายร้อย ได้พบว่าประชากรมีประสบการณ์ ได้รับรางวัลเมื่อสำเร็จการศึกษามากที่สุด ตามระเบียบโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าว่า

ด้วยการให้รางวัลการศึกษาได้กำหนดการให้รางวัลการศึกษาแก่นักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษาชั้นปีที่ 5 ไว 6 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

1. รางวัลการศึกษาที่เยี่ยมเหรียญทองคำ ผู้ที่จะได้รับรางวัลเหรียญทองคำจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยตลอดปีการศึกษาตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไปในระบบการศึกษาก่อน พ.ศ.2518 ส่วนในการศึกษาระบบหน่วยกิตก็คะแนนเฉลี่ย 3.60 ขึ้นไป
2. รางวัลการศึกษาที่เหรียญเงิน ผู้ที่จะได้รับรางวัลเหรียญเงินจะต้องมีคะแนนเฉลี่ยตลอดปีการศึกษาตั้งแต่ร้อยละ 85 ขึ้นไป ในระบบการศึกษาก่อน พ.ศ.2518 ส่วนในการศึกษาระบบหน่วยกิตก็คะแนนเฉลี่ย 3.40 ขึ้นไป
3. รางวัลการศึกษาที่ตลอด 5 ชั้นปี มี 2 ประเภทคือ รางวัลสำหรับผู้มีผลการศึกษารวมเป็นอันดับ 1 ตลอดห้าชั้นปี (ทั้งหลักสูตรก่อน พ.ศ.2522 และหลักสูตร พ.ศ.2522) และรางวัลสำหรับผู้มีผลการศึกษาระดับสูงสุดในแต่ละกลุ่มวิชา (เฉพาะหลักสูตร พ.ศ.2522 ซึ่งแยกกลุ่มวิชาในชั้นปีที่ 4 - 5)
- รางวัลการศึกษาที่ทั้ง 3 ประเภทนี้ผู้มีสิทธิ์ได้รับรางวัลจะต้องไม่เคยถูกตัดคะแนนความประพฤติรวมในแต่ละปีการศึกษาเกินกว่า 25 คะแนน จาก 100 คะแนนตลอด 5 ชั้นปีการศึกษา
4. รางวัลความประพฤติ ผู้ที่มีสิทธิ์ได้รับรางวัลความประพฤติจะต้องไม่เคยถูกตัดคะแนนความประพฤติตลอดเวลา 5 ชั้นปี
5. รางวัลลักษณะทหารที่เลิศ โด่เนก ผู้ที่ได้รับการประเมินค่าความเหมาะสมในการเป็นทหารสูงสุด ในแต่ละปีการศึกษาจะมีผู้ได้รับรางวัลเพียงคนเดียวคือ หัวหน้านักเรียน
6. รางวัลนักกีฬายอดเยี่ยม พิจารณาจากผู้ที่มีผลการแข่งขันกีฬายอดเยี่ยมประเภทต่างๆ⁵

จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามได้พบว่า ประชากรได้รับรางวัลทางด้านการศึกษาทางวิชาการมากกว่าได้รับรางวัลความประพฤติ ทั้งนี้เพราะในระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารของนักเรียนนายร้อยได้กำหนดให้นักเรียนนายร้อยมีคะแนนความประพฤติคนละ 100 คะแนน ถ้านักเรียนนายร้อยประพฤติผิดก็จะต้องตัดคะแนนตามความบกพร่องของนักเรียนนายร้อยซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ชั้นดังนี้

1. ความบกพร่องชั้นที่ 1 เป็นความบกพร่องสดานหนัก ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ผู้บังคับการกรมนักเรียนนายร้อยขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจสั่งตัดคะแนนความประพฤติ 25 - 35 คะแนน

⁵โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, "ระเบียบโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าว่าด้วยการศึกษาและการให้รางวัลการศึกษานักเรียนนายร้อย พ.ศ.2525", (กรุงเทพมหานคร: รร.จปร., 2525) หน้า 12.

2. ความบกพร่องชั้นที่ 2 เป็นความบกพร่องสถานกลาง ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ผู้บังคับกองพันขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจในการสังกัดคะแนนความประพฤติ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ 8 - 12 คะแนน 12 - 15 คะแนน และ 15 - 24 คะแนน

3. ความบกพร่องชั้นที่ 3 เป็นความบกพร่องสถานเบา ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นผู้บังคับหมวดขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจในการสังกัดคะแนนความประพฤติ⁶
(กรณีความบกพร่องชั้นต่าง ๆ คูณรายละเอียดภาคผนวก)

จึงเห็นได้ว่าในระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารซึ่งนักเรียนนายร้อยจะต้องใช้ชีวิตนักเรียนประจำนั้น โอกาสที่จะถูกตัดคะแนนความประพฤติในระดับต่าง ๆ จึงค่อนข้างสูงทำให้จำนวนผู้ได้รับรางวัลความประพฤติที่มีน้อยกว่าจำนวนผู้ที่ได้รับรางวัลทางด้านการศึกษาวิชาการ

ส่วนรางวัลลักษณะทหารที่เล็กลง จากจำนวนประชากร 172 มีเพียง 1 คน ที่ได้รับรางวัลทั้งนี้เพราะในแต่ละปีการศึกษาจะมีผู้ที่ได้รับรางวัลดังกล่าวเพียง 1 คน คือ ผู้ที่ได้รับการประเมินค่าความเหมาะสมในการเป็นทหารสูงสุดในชั้นปีที่ 5 ซึ่งจะได้รับการเลือกเป็นหัวหน้านักเรียนในปีการศึกษานั้น ๆ นอกจากนี้ประสมการณ์การรับรางวัลนั้นก็หายออกเฉียดปรมาณูว่าจากประชากร 172 คน มีเพียง 6 คน ที่ได้รับรางวัลดังกล่าว ทั้งนี้เพราะผู้ที่ได้รับรางวัลดังกล่าวต้องเป็นผู้ซึ่งมีความสามารถในด้านกีฬาอย่างยอดเยี่ยม โดยพิจารณาจากการทำชื่อเสียงทางด้านกีฬาให้แก่สถาบันในแต่ละปีการศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประสมการณ์การเป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชาและประสมการณ์การเป็นหัวหน้าตอนการศึกษาทางวิชาการ ได้พบว่าประชากรมีประสมการณ์ในการเป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชามากกว่าประสมการณ์การเป็นหัวหน้าตอนการศึกษาทางวิชาการ ทั้งนี้เพราะในการประเมินค่าความเหมาะสมในการเป็นทหารนั้น นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 5 ซึ่งมีอาวุโสสูงสุด จะได้รับเลือกให้เป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้ หัวหน้านักเรียน 1 นาย หัวหน้ากองพัน ๆ ละ 1 นาย หัวหน้ากองร้อย ๆ ละ 1 นาย หัวหน้าหมวด ๆ ละ 1 นาย และหัวหน้าหมู่ตามความจำเป็น การจัดการปกครองของกรมนักเรียนนายร้อยจะจัดเป็น 4 กองพัน แต่ละกองพันจะจัดเป็น 3 กองร้อย แต่ละกองร้อยจะจัดเป็น 3 หมวด แต่หมวดโดยปกติจะจัดเป็น 3 หมู่⁷

⁶โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, คู่มือนักเรียนนายร้อย, (กรุงเทพมหานคร : รร.จปร., 2523), หน้า 121 - 128.

⁷คำสั่งโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่ 2/192 เรื่อง "ให้ใช้ระบบปฏิบัติของนักเรียนใหม่ พ.ศ.2506 กับระบบปฏิบัติของนักเรียนอาวุโส พ.ศ.2506" ลงวันที่ 4 มค.06

โอกาสที่นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 5 จะได้รับการประเมินค่าความเหมาะสมให้เป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชาในตำแหน่งต่าง ๆ จึงมีประมาณปีละ 161 คน ซึ่งมากกว่าโอกาสที่นักเรียนนายร้อยจะได้รับเลือกเป็นหัวหน้าต่อนการศึกษาทางวิชาการซึ่งมีโอกาสนี้อีก 16 คน ตามการจัดชั้นเรียนที่แบ่งนักเรียนแต่ละชั้นปีออกเป็น 4 กลุ่ม ตามอักษร ก ข ค และ ง แต่ละกลุ่มอักษรจะแบ่งเป็น 4 ตอน (รายละเอียดศึกษาในบทการวิจัยเชิงเอกสาร หัวข้อระบบการศึกษาตามหลักสูตร เวสท์ปอยท์) ดังนั้น แต่ละปีการศึกษาจะมีนักเรียนนายร้อยได้รับเลือกเป็นหัวหน้าต่อนจำนวน 80 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงปรากฏว่าประชากรในการวิจัยมีประสบการณ์ในการเป็นนักเรียนผู้บังคับบัญชาสูงกว่าประสบการณ์การเป็นหัวหน้าต่อนการศึกษาทางวิชาการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านประสบการณ์ขณะศึกษาอยู่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปรากฏว่าประชากรมีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพียงร้อยละ 48.26 และมีประสบการณ์ร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพียงร้อยละ 13.37 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมนอกหลักสูตรเป็นสิ่งที่จัดตั้งเป็นกิจลักษณะเมื่อ พ.ศ.2518 เริ่มด้วยการตั้งกลุ่มกิจกรรมตามสากลขึ้นก่อน⁸ ระยะเวลาหลังจากนั้นจึงได้มีกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งขึ้นติดตามมาในระยะใกล้เคียงกันจนกระทั่งปัจจุบันนี้มีกลุ่มกิจกรรมทั้งสิ้น 16 กลุ่มจัดตั้งเป็นชมรมขึ้น โดยแยกลักษณะเป็นกลุ่มกิจกรรมกีฬา กลุ่มกิจกรรมดนตรี กลุ่มกิจกรรมทางวิชาการ และกลุ่มกิจกรรมพุทธศาสนาดังนี้คือ

1. ชมรมคาบสากล
2. ชมรมอาวุธโบราณ
3. ชมรมยูโด
4. ชมรมมวยไทยเลิศฤทธิ์
5. ชมรมมวยไทยและมวยสากล
6. ชมรมกีฬาทางน้ำ
7. ชมรมยิมนาสติก

⁸ชมรมคาบสากล, "ประวัติความเป็นมาของชมรมคาบสากล รร.จปร.", (กรุงเทพฯ มหานคร : รร.จปร., 2524), พิมพ์ดีด.

8. ชมรมยิงปืน
9. ชมรมตรีเพชร (การใช้อาวุธพิเศษ)
10. ชมรมดนตรีไทย
11. ชมรมหัตถนครี
12. ชมรมโยธวาทิต
13. ชมรมภาษาอังกฤษ
14. ชมรมพัฒนาสังคม
15. ชมรมไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์
16. ชมรมพุทธศาสน

ก่อนการเริ่มจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมเมื่อ พ.ศ. 2518 นักเรียนนายร้อยจะไม่มีกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นใดนอกจากกิจกรรมการแข่งขันกีฬาซึ่งมีทั้งการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนซึ่งปัจจุบันเรียกว่ากีฬากองร้อยและการแข่งขันกีฬาระหว่างสถาบันทั้งสถาบันการศึกษาทางทหารเหล่าอื่นและสถาบันการศึกษาทางพลเรือนจากการสัมภาษณ์นายทหารอาวุโสและศึกษาจากหนังสือรุ่นซึ่งมีบันทึกทางความจำของนายทหารรุ่นต่าง ๆ จึงอนุมานได้ว่า กิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนนายร้อยนี้ ค่าเนินการมาตั้งแต่สมัยโรงเรียนทหารสราญรมย์ขึ้นเพราะวิชาพลศึกษาเป็นวิชาที่ใฝ่บรรจู่ไว้ในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่การเริ่มดำเนินการโรงเรียนนายร้อยและเป็นวิชาที่เน้นหนักเนื่องจากการฝึกร่างกายให้เข้มแข็งและความว่องไวเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งในหลักสูตร ดังได้กล่าวไว้ใน การวิจัยเชิงเอกสารแล้ว ส่วนกิจกรรมแข่งขันกีฬาภายนอกสถาบันนั้นอนุมานได้ว่า เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2473 ซึ่งโรงเรียนนายร้อยทหารบกเปลี่ยนระเบียบการรับนักเรียนนายร้อยมารับผู้สำเร็จการศึกษาในชั้นมัธยมปีที่ 8 ของกระทรวงธรรมการและเป็นระยะการตั้งโรงเรียนเทคนิคทหารบก จากการสัมภาษณ์จอมพลประภาส จารุเสถียร ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อยระหว่าง พ.ศ. 2472 - 2476 ได้กล่าวว่าในสมัยนั้นนักเรียนนายร้อยเริ่มมีการแข่งขันกีฬากับต่างสถาบัน เช่น แข่งขันฟุตบอลกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น⁹ ในคานโรงเรียนเทคนิคทหารบกนั้นจากบทความสรุปประวัติ

⁹สัมภาษณ์จอมพลประภาส จารุเสถียร, 28 พฤษภาคม 2528.

โรงเรียนเทพนิคทหารบกในหนังสืออนุสรณ์ 50 ปี ของโรงเรียนเทพนิคทหารบกได้กล่าวว่า "พ.ศ. 2486 พล.ต.ม.ล.คำรณ สุกิติน เข้ารับตำแหน่ง ผบ.โรงเรียนของเรา... ท่านผู้นี้ สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียนนายร้อย West Point ของอเมริกา... ได้เริ่มปรับปรุงกิจการของโรงเรียน... ในประการแรกท่านได้พยายามเผยแพร่เกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน ให้เป็นที่รู้จักสนใจของคนภายนอก โดยส่งเสริมการกีฬาของนักเรียนพยายามจะให้ได้มีการแข่งขัน กับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ..."¹⁰ แต่กิจกรรมดังกล่าวเป็นเพียงกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ชื่อเสียงของสถาบันและเป็นการส่งเสริมความสามัคคีด้วยการกีฬา ส่วนกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันระหว่างสถาบันยังไม่เคยปรากฏเป็นหลักฐานจนกระทั่งระยะหลัง พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา

กิจกรรมที่จะกล่าวถึงต่อไปคือ กิจกรรมพัฒนาสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อปัญหาการวิจัยครั้งนี้ ชมรมพัฒนาสังคมมีความเป็นมาจากการตั้งชมรมกฎหมายและสังคมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2522 หลังจากที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาจากกลุ่มวิชาเลือกขึ้น (รายละเอียดกลุ่มวิชาคุณทหารวิจัยเชิงเอกสาร หัวข้อหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2522) นักเรียนนายร้อยที่เลือกศึกษากลุ่มสังคมศาสตร์ได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมกฎหมายและสังคมศาสตร์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ความรู้และจัดกิจกรรมทางด้านสังคมศาสตร์ให้แก่แก่นักเรียนนายร้อย ในระยะต่อมาประมาณ พ.ศ. 2523 - 2525 ได้มีความเคลื่อนไหวประการหนึ่งเกิดขึ้นคือ นักเรียนนายร้อยได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ การจัดกิจกรรมดังกล่าวเกิดจากความตั้งใจที่แตกต่างครั้งในด้านการปฏิบัติงานก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการปกครองขึ้น ดังนั้นในปี พ.ศ. 2525 กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ในฐานะที่รับผิดชอบการสอนวิชาการศึกษาพัฒนาชุมชน จึงได้รับการขอร้องจากกรรมนักเรียนนายร้อยซึ่งรับผิดชอบด้านการปกครองให้ช่วยพิจารณาแก้ไขปัญหาดังกล่าว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งทรงเป็นอาจารย์ประจำกองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและทรงเป็นหัวหน้าวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา จึงทรงจัดประชุมปรึกษาปัญหาดังกล่าวระหว่างกรรมนักเรียนนายร้อยและกองการศึกษาขึ้นเมื่อวันที่ 17

¹⁰ อนุสรณ์ 50 ปี ของโรงเรียนเทพนิคทหารบก พ.ศ. 2527. หน้า 65.

เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525¹¹ ผลการประชุมสรุปได้ว่า ตามระเบียบของโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า นักเรียนนายร้อยไม่มีสิทธิที่จะดำเนินกิจกรรมโดยมิได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายปกครอง ดังนั้นจึงให้รวมกลุ่มกิจกรรมพัฒนาชนบทเข้าด้วยกันตั้งเป็นชมรมใหม่ขึ้นมา แต่เนื่องจากได้มีชมรมกฎหมายและสังคมศาสตร์อยู่แล้วจึงให้กิจกรรมการพัฒนาชนบทจัดเป็นแผนกหนึ่งของชมรมกฎหมายและสังคมศาสตร์ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อแผนกเผยแพร่วิชาการทางค่านิยมสังคมศาสตร์ ซึ่งตั้งขึ้นก่อน แต่ให้เปลี่ยนชื่อจากชมรมกฎหมายและสังคมศาสตร์เป็นชมรมพัฒนาสังคมและดำเนินกิจกรรมดำเนินไปอย่างถูกต้องวิชาการ ปัจจุบันชมรมพัฒนาสังคมดำเนินกิจกรรมในลักษณะของความร่วมมือระหว่างสถาบันคือ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา และวิทยาลัยพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ทั้งนี้เพื่อให้มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำช่วยเหลือชุมชนในปัญหาหลักคือ ปัญหาความรู้ ความยากจน และการอนามัย นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือระหว่างชมรมพุทธศาสตร์และชมรมพัฒนาสังคมในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยยึดหลักพุทธศาสนาในการพัฒนาระดับบุคคล ซึ่งชมรมพุทธศาสตร์เป็นอีกชมรมหนึ่งที่มีกิจกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาอื่น นอกจากชมรมพัฒนาสังคมและชมรมพุทธศาสตร์แล้วยังไม่มีชมรมอื่นที่ดำเนินกิจกรรมในลักษณะของความร่วมมือระหว่างสถาบัน

จึงเห็นได้ว่ากิจกรรมนอกหลักสูตรของนักเรียนนายร้อยเพิ่งจะเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะเมื่อ พ.ศ. 2518 และกิจกรรมที่ใช้กิจกรรมทางการกีฬาเพิ่งจะเริ่มต้นตัวหลัง พ.ศ. 2520 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่มีการร่วมมือระหว่างสถาบัน ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงพบว่า ประชากรมีประสิทธิผลในการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าต่ำกว่าร้อยละ 50 โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมนอกโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีเพียงร้อยละ 13.37 เมื่อเปรียบเทียบ ประสิทธิภาพการร่วมกิจกรรมระหว่างประชากรในระดับชั้นนายร้อยและประชากรระดับชั้นนายพัน จะพบว่าประชากรระดับชั้นนายพันมีประสิทธิภาพการร่วมกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนต่ำกว่าประชากรในระดับชั้นนายร้อย

¹¹ กองการศึกษา รร.จปร., "บันทึกการประชุมเรื่อง ชมรมกฎหมายและสังคมศาสตร์ ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2525", (พิมพ์คัด)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญของระบบการศึกษาทางวิชาการ ระบบการศึกษาทางวิชาชีพ และระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร

จากการกำหนดค่าความสำคัญรายวิชาของระบบการศึกษาทางวิชาการ ระบบการศึกษาทางวิชาชีพ และระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร ที่มีต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าประชากรให้ความสำคัญในเกณฑ์สูง แก่ระบบต่าง ๆ ในระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารเป็นค่าร้อยละที่สูงกว่าการให้ความสำคัญในเกณฑ์สูงแก่วิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาชีพ จึงหมายความว่าประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมีระบบต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงมากกว่าวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาชีพ ส่วนระบบการศึกษาทางวิชาการมีวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงเป็นอันดับที่สองและระบบการศึกษาทางวิชาชีพมีวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงเป็นอันดับที่สาม การที่ประชากรมีความคิดเห็นดังกล่าวผู้วิจัยจะได้แยกอภิปรายแต่ละระบบดังต่อไปนี้

ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร การอภิปรายผลการวิเคราะห์ในค่านระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารผู้วิจัยจะอภิปรายภายใต้ข้อสรุปของผลการอภิปรายสถานการณ์ของประชากรในข้อ 1 ซึ่งสรุปว่าประชากรทั้งหมดเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในหลักสูตรเวสท์ปอยท์ และจากการค้นคว้าเชิงเอกสารปรากฏว่า ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารในหลักสูตรเวสท์ปอยท์ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในหลักการมาตลอดระยะเวลาตั้งแต่การนำหลักสูตรดังกล่าวมาใช้เมื่อ พ.ศ. 2491 จนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าประชากรทั้งหมดได้รับการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาโดยตลอด

จากผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชากร ซึ่งพบว่าประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมีระบบต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงมากกว่าวิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาชีพและระบบการศึกษาทางวิชาชีพ เพราะเหตุผลดังต่อไปนี้

ประการแรก เกิดจากความรู้สึกผูกพันกับระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร ทหารมากกว่าระบบการศึกษาในค่านอื่น ความผูกพันนั้นเริ่มตั้งแต่การตัดสินใจเลือกสอบเข้าศึกษาในโรงเรียนเตรียมทหารซึ่งหมายถึงการเลือกอาชีพทหารอย่างแน่นอน ซึ่งผู้ที่เข้าศึกษาจะต้องเตรียมตัวทั้งด้านร่างกายและจิตใจให้พร้อมสำหรับการเข้าสู่ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารอย่างเต็มที่ การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนทหารจึงต่างกับการตัดสินใจเข้าศึกษาในสถาบันพลเรือนซึ่งความมุ่งหมายอยู่ที่การศึกษาทางวิชาการเป็นหลัก เมื่อเข้ามาศึกษาในระบบทหารจะต้องใช้เวลาศึกษาถึง 7 ปี จึงเห็นได้ว่านักเรียนนายร้อยจะอยู่ภายใต้ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารเป็นระยะเวลาาน นอกจากนั้นเมื่อกำหนดเวลาในการศึกษาแล้วจะพบว่านักเรียนนายร้อยจะอยู่ภายใต้ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมากกว่าการใช้เวลาให้กับการศึกษาทางวิชาการและวิชาทหาร เนื่องจากนักเรียนนายร้อยเป็นนักเรียนประจำ ในระยะเวลา 1 วัน นักเรียนนายร้อยจะใช้เวลาศึกษาทางวิชาการและวิชาทหารจากเวลา 08.00 - 15.00 คิดเป็นเวลา 7 ชั่วโมง เวลานอกเหนือจากนั้นนักเรียนนายร้อยจะต้องฝึกวิชาทหารและฝึกพลศึกษา ตลอดจนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้กฎเกณฑ์และวินัยของระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารทั้งสิ้น นอกจากนี้ในวันหยุดราชการก็ได้หมายความว่านักเรียนนายร้อยทุกคนจะได้กลับบ้านเพราะต้องผลัดกันเข้าเวร จึงเห็นได้ว่าวิถีการดำเนินชีวิตของนักเรียนนายร้อยผูกพันอยู่กับระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารเป็นส่วนใหญ่ อิทธิพลของระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารยังครอบคลุมไปถึงระบบการศึกษาทางวิชาการด้วย ดังเห็นได้จากระเบียบการให้รางวัลการศึกษาที่ประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในการอภิปรายผลการวิจัยทางด้านสภาพทุกรางวัล กำหนดว่าผู้มีสิทธิได้รับรางวัลต้องไม่เป็นผู้ที่ถูกตัดคะแนนความประพฤติในแต่ละปีการศึกษาเกินกว่าร้อยละ 25 นอกจากนี้ในระเบียบกองทัพบกกว่าด้วยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ระบุเกณฑ์การถอนทะเบียนนักเรียนนายร้อยไว้หลายประการ ประการสำคัญคือการถูกตัดคะแนนความประพฤติถึง 100 คะแนน การทุจริตและความผิดวินัยประเภทอื่นอีกหลายประการ แต่ทางด้านการศึกษาวิชาการกำหนดไว้เพียงประการเดียวคือ การสอบตกซ้ำชั้นเกิน 1 ครั้ง จึงเห็นได้ว่าเกณฑ์การถูกถอนทะเบียนนั้นเน้นทางด้านระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมากกว่าการศึกษาทางวิชาการซึ่งมีโอกาสแก้ตัวด้วยการซ้ำชั้น 1 ครั้ง แต่ความผิดทางวินัยต่าง ๆ จะไม่มีข้อแก้ตัวใด ๆ ทั้งสิ้น¹² ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า

¹² กองทัพบก, "ระเบียบกองทัพบกกว่าด้วยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2519", (กรุงเทพมหานคร : กองทัพบก, 2519), หน้า 16.

ทั้งการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ ตลอดจนอิทธิพลของระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารที่มีต่อการ
 ดำเนินชีวิตของนักเรียนนายร้อยย่อมจะทำให้นายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย
 มีความรู้สึกผูกพันและให้ความสำคัญต่อระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารในระดับสูง

ประการที่สอง การที่ประชากรให้ความสำคัญต่อระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารที่มีต่อ
 การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับสูงกว่าระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาทหาร
 นั้นผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเนื่องจาก ประชากรมีความรู้สึกว่าคุณลักษณะที่ได้รับการขัดเกลาจาก
 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนทำให้ไม่ต้องปรับตัวใหม่ให้
 เข้ากับลักษณะงาน เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของกองทัพภคในการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยซึ่ง
 ระบุว่าโรงเรียนนายร้อยจะต้องฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยให้เป็นผู้ซึ่งมีอุปนิสัยตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์
 สำนึกในหน้าที่และมีจิตสำนึกต่อประชาชน มีความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง ความยุติธรรม ความ
 ไม่เห็นแก่ตัวและมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ส่วนในด้านอารมณ์จะต้องเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดี
 (Optimistic) ปรับคนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีความเยือกเย็น มีการบังคับตนเอง มี
 ความกระตือรือร้น มีการสั่งกมที่มีจรรยาบรรณ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง¹³ คุณสมบัติเหล่านี้
 ตรงกับคุณสมบัติของนักพัฒนาซึ่งได้สรุปไว้ในการสรุปผลการสัมมนาเรื่อง ลักษณะการปฏิบัติงานสั่งกม
 สงเคราะห์ในชุมชนบท ๗ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่านักพัฒนาควรจะมีคุณสมบัตินี้คือ

ปรับตัวง่าย มีความมั่นใจในตัวเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ รู้จักประมาณตัว ยอมรับ และ
 ยืดหยุ่นตามสภาพการณ์ รักความยุติธรรมและความประพฤติส่วนตัว ศรัทธา และมุ่งมั่นในการ
 ปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี สามารถแยกแยะและรักษาคุณภาพในบทบาทต่าง ๆ ไม่ว่าจะ
 อยู่ในฐานะที่เป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ ควบคุม วิเคราะห์ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทาง
 การ¹⁴

¹³ กองทัพบก, "คำชี้แจงการปฏิวัตินโยบายการศึกษาของ ทบ. พ.ศ. 2522-2524"
 พิมพ์ที่ ก.

¹⁴ ธรรมศาสตร์, "สรุปผลการสัมมนาเรื่อง ลักษณะการปฏิบัติงานสั่งกมสงเคราะห์ใน
 ชุมชนบท" ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องลักษณะการปฏิบัติงานสั่งกมสงเคราะห์ในชุมชน
 ชุมชน, หน้า 25 นันทนีย์ ไชยสุต บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร ธรรมศาสตร์, 2524.

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าในหลักการแล้วบุคคลิกภาพของนักพัฒนาและบุคคลิกภาพของนายทหารซึ่งสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีความใกล้เคียงกันมาก ซึ่งทำให้ประชากรที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนมีความรู้สึกว่าคุณภาพที่ได้รับการขัดเกลาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับสูง

ประการที่สาม ได้แก่ การเรียงลำดับความสำคัญของระบบต่าง ๆ ในระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร ซึ่งปรากฏว่าประชากรให้ความสำคัญแก่การฝึกอบรมด้านการนำทหารในเกณฑ์สูง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.541 แสดงให้เห็นว่าประชากรมีความเห็นว่าการฝึกอบรมให้มีลักษณะของผู้นำทหาร สามารถประยุกต์ใช้ในการเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนได้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนนี้ พ.อ.มนัส คล้ายมณี ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ซึ่งรับผิดชอบงานพัฒนาตามโครงการพระราชดำริหลายโครงการ (ลักษณะงานโครงการตามพระราชดำริ โคกกล่าวไว้นิคมทวรรรตต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) โคกกล่าวว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้สร้างคุณลักษณะผู้นำทหารซึ่งสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี¹⁵ นอกจากนี้ ในแบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อ 29 ซึ่งถามว่าลักษณะความมีระเบียบวินัยแบบทหารเหมาะสมกับลักษณะผู้นำการพัฒนาชุมชนหรือไม่นั้น ประชากรร้อยละ 94.19 มีความเห็นว่าเหมาะสม โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลว่าปัญหาของชุมชนชนบทในประเทศไทยต้องเริ่มต้นแก้ไขด้วยความมีระเบียบวินัยของชุมชน และเหตุผลในอันดับรองลงมาคือ ปัญหาความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นความเร่งด่วนอันดับแรกของการพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงต้องการผู้นำที่มีความสำนึกในระเบียบวินัยแบบทหารเป็นหลัก

สรุปได้ว่าการที่ประชากรมีความคิดเห็นวาระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมีระบบต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงมากกว่าวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาทหารเป็นเพราะประชากรมีความผูกพันกับระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารสูงกว่าระบบการศึกษาด้านอื่น และประชากรมีความรู้สึกว่าคุณภาพที่ได้รับการขัดเกลาจากโรงเรียนนายร้อย

¹⁵ สัมภาษณ์ พ.อ.มนัส คล้ายมณี ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์,
21 มิถุนายน 2528.

พระจุลจอมเกล้า เป็นบุคคลิกภาพที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ประชากรยังมีความรู้สึกว่าการฝึกอบรมให้เป็นผู้นำทหารสามารถนำไปใช้ในบทบาทการเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้

การที่ประชากรให้ความสำคัญแก่ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมากกว่าระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาทหารนั้น ผู้วิจัยมีความคิดว่าสิ่งที่ควรคำนึงถึงมากที่สุดคือ ค่านิยมทัศนคติของความเป็นประชาธิปไตย ความใจกว้างและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนที่ถูกต้องหลักการ ดังเช่นหลัก 4 ประการของกรมการพัฒนาชุมชนคือ 1. ประชาชน 2. ประชาธิปไตย 3. ประสานงาน และ 4. ประหยัด¹⁶ จึงเป็นที่น่าจะศึกษาว่าระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ส่งเสริมคุณลักษณะค่านิยมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนนายร้อยหรือไม่ เพราะสังคมของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นสังคมที่ยอมรับอำนาจและใช้อำนาจอันเนื่องมาจากระบบการฝึกอบรมที่เน้นในเรื่องการเชื่อฟังและการเคารพยำเกรงผู้ที่อยู่ในชั้นสูงกว่า ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในระบบการปฏิบัติของนักเรียนอาวุโสและระบบนักเรียนหัวหน้า ในเรื่องนี้ ดร.สุจิต บุญงการ ได้กล่าววาระบบดังกล่าวทำให้เด็กเรียนนายร้อยมีบุคลิกภาพเป็นเผด็จการ (Authoritarian Personality)¹⁷ เพราะแบบแผนการเรียนรู้โดยการอบรมนักเรียนนายร้อยตั้งแต่แรกเข้าศึกษาไทยยอมรับอำนาจและคำสั่งของรุ่นพี่โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ นั้น จะมีผลทำให้เด็กเรียนนายร้อยเมื่อขึ้นไปอยู่ชั้นสูง จะกลายเป็นผู้ที่นิยมในอำนาจ มีความภาคภูมิใจที่ได้แสดงออกซึ่งความมีอำนาจและอบรมนักเรียนนายร้อยที่เข้ามาใหม่ให้เชื่อฟังต่อไป ดังนั้นเมื่อนักเรียนนายร้อยได้รับการอบรมในลักษณะดังกล่าวก็ย่อมจะมีทัศนคติและบุคลิกภาพที่เป็นเผด็จการดังที่ David E. Apter ได้กล่าวว่า

¹⁶ สุรนัย ทองนพ, "การพัฒนาชนบทโดยวิธีการพัฒนาชุมชน" ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องลักษณะการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในชุมชนชนบท, หน้า 50 นันทนีย์ ไชยสุตบรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร ธรรมศาสตร์, 2524.

¹⁷ สุจิต บุญงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองของไทย" ในวรรณ ไวยากรณ์ รัฐศาสตร์ โครงการสำรวจสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2514), หน้า 19.

ชนชั้นนำจะมีทัศนคติค่านิยมและบุคลิกภาพเช่นไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับนโยบายการศึกษาว่าจะมีอยู่อย่างไร¹⁸ ดังนั้น จึงเป็นปัญหาที่น่าจะทำการวิจัยต่อไปว่าการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนโดยผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมภายใต้ระบบการศึกษาที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพเผด็จการ จะทำให้ขบวนการพัฒนาชุมชนคลาดเคลื่อนไปจากหลักการประชาธิปไตยหรือไม่

ระบบการศึกษาทางวิชาการ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการให้ความสำคัญแก่วิชาต่าง ๆ ในระบบการศึกษาทางวิชาการปรากฏว่า ประชากรมีความคิดเห็นว่าวิชาที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตสูงเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ วิชาจิตวิทยา - ประมุขศิลป์ - จริยศึกษา การที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าได้นำความรู้จากวิชาจิตวิทยามาใช้ประโยชน์ในงานพัฒนาชุมชนได้มากนั้น ตรงกับที่ เสถียร เหลืองอร่าม ไท่กล่าวไว้ว่า

ความรู้ที่นักพัฒนาจะต้องมีในอันดับแรกคือ ความรู้เกี่ยวกับตัวมนุษย์ ดังนั้นนักพัฒนาจึงจำเป็นต้องต้องเรียนรู้และเข้าใจความมนุษย์มีกลไกและหน้าที่อย่างไร มนุษย์ประพฤติได้อย่างไร มีพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างไร เลียนแบบจากไหนและเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร อะไรเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์¹⁹

นอกจากนี้ เฉลียว บุรีภักดี และเนาวรัตน์ หลายนอย ไต่กล่าวไว้ว่า

งานพัฒนาทุกเรื่องจะสำเร็จได้ก็โดยการจัดคนให้เข้าทำงานโดยเหมาะสม ปัญหาที่มักพบอยู่เสมอก็คือ จะทำอย่างไรให้บุคคลเขามารวมงานพัฒนาอย่างจริงจัง จนงานนั้นบรรลุถึงเป้าหมายได้ การจะสนใจให้คนมาร่วมทำงานในงานพัฒนาได้นั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่ง...การเข้าใจธรรมชาติของคน ธรรมชาติของการพัฒนาจึงมีความสำคัญมาก²⁰

¹⁸ Apter, David E., The Politics of Modernization, (Chicago, The University of Chicago Press, 1965), p.145.

¹⁹ เสถียร เหลืองอร่าม, ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2518), หน้า 115.

²⁰ เฉลียว บุรีภักดี และ เนาวรัตน์ หลายนอย, "การสนใจให้บุคคลทำงานในงานพัฒนา", ในรายงานการสัมมนาแนวทางประยุกต์หลักวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ เพื่อการพัฒนาประเทศ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2527.

จึงเห็นได้ว่าในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนนั้น นอกจากจะต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับตัวมนุษย์ซึ่งได้จากวิชาจิตวิทยาแล้วการสนใจคนใหม่ร่วมงานด้วยเป็นศิลปะสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งศิลปะเหล่านี้ ประชากรได้จากการศึกษาวิชาจิตวิทยาและประมุขศิลปะนั่นเอง

นอกจากความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ซึ่งนักพัฒนาควรจะต้องศึกษาค้นคว้าแล้ว เสดียร เหลืองอร่าม ยังกล่าวว่า ความรู้ที่นักพัฒนาควรจะต้องศึกษาอีกประเภทหนึ่งก็คือ ความรู้เกี่ยวกับสังคม เพราะ

ความประหลาดส่วนใหญ่ของมนุษย์ย่อมเป็นไปตามสภาพของสังคมที่เราอาศัย... การจะเข้าใจที่เกิดของปัญหาต่าง ๆ เราจำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจสังคมให้ถี่ถ้วน ในการที่จะเรียนถึงสังคม เราจำเป็นต้องศึกษาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา ทางสังคม เศรษฐกิจ รัฐศาสตร์ และการปกครอง เป็นต้น²¹

เมื่อศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นว่าประชากรให้ความสำคัญของวิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ในระดับสูงทุกวิชา ได้แก่ วิชากฎหมาย วิชาการปกครอง วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ นอกจากนี้วิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศวิชาเดียวที่ประชากรให้ความสำคัญในระดับปานกลาง จึงเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าประชากรได้นำความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์ที่ได้รับจากระบบการศึกษาทางวิชาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปใช้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเสดียร เหลืองอร่าม ดังกล่าวและสอดคล้องกับความคิดเห็นของ พรรณราย ชำนาญช่าง ซึ่งกล่าวว่า "นักพัฒนาควรมีความรู้พื้นฐานด้านการเกษตร เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และสาธารณสุขศาสตร์เบื้องต้น เพราะวิชาดังกล่าวจะช่วยทำให้ นักพัฒนามองชนบทไครรอบด้านและถูกต้อง นอกจากนี้ ความรู้ทางด้านการพัฒนาชุมชนก็จำเป็นสำหรับนักพัฒนาด้วย"²² ข้อคิดเห็นของพรรณราย ชำนาญช่าง มีประเด็นที่ควรกล่าวถึง คือ ข้อคิดเห็นว่า นักพัฒนาควรมีความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนาย

²¹เสดียร เหลืองอร่าม, ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน, หน้า 116.

²²พรรณราย ชำนาญช่าง, "การสร้างและพัฒนากุศลากรในงานพัฒนาชนบท", ใน รายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง ลักษณะการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในชุมชนชนบท, หน้า 208.

รอยพระจุลจอมเกล้าตั้งแต่อดีตจนถึงหลักสูตรเวสท์ปอยท์จะไม่พบว่าโรงเรียนนายร้อยไคบรจวิชา พัฒนาชุมชนไว้ในหลักสูตรการศึกษาทางวิชาการเลย จนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร พ.ศ.2522 ไคบรจวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาไว้เป็นวิชาบังคับของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 2 ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงการจัดวิชาเรียนใหม่ ใน พ.ศ.2525 วิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาได้จัดไว้เป็นวิชาบังคับเฉพาะกลุ่ม 1 ซึ่งศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ จึงเห็นได้ว่าแม้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร พ.ศ.2522 จะเกิดจากนโยบายของกองทัพทำให้โรงเรียนนายร้อยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการเมืองนำหน้าการทหารดังกล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ผู้จัดหลักสูตรก็ยังมิได้เห็นความสำคัญของวิชาการพัฒนาชุมชน อาจารย์กองวิชากฎหมายและสังคมศาสตร์ได้สังเกตเห็นปัญหาในเรื่องดังกล่าวนี้ จึงได้จัดเนื้อหาวิชาการพัฒนาชุมชนแทรกไว้ในวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ของนักเรียนกลุ่ม 1 และได้เปิดเป็นวิชาเลือกเสรีสำหรับนักเรียนกลุ่ม 1 ด้วย สำหรับความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับการจัดวิชาพัฒนาชุมชนไว้ในหลักสูตรการศึกษาทางวิชาการนั้น ผลปรากฏว่า ประชากรร้อยละ 69.76 มีความเห็นว่าควรจัดเป็นวิชาบังคับซึ่งทุกคนจะต้องเรียน ประชากรร้อยละ 16.27 มีความเห็นว่าควรจัดเป็นวิชาเลือกเสรี และประชากรร้อยละ 13.97 มีความเห็นว่าควรจัดเป็นวิชาบังคับกลุ่มเฉพาะนักเรียนที่เลือกเหล่าราบ ประชากรที่เหลือไม่แสดงความคิดเห็น จึงเห็นได้ว่าประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า นักเรียนนายร้อยทุกคนควรได้ศึกษาวิชาการพัฒนาชุมชน แต่การที่ผู้จัดหลักสูตรมิได้สังเกตเห็นความสำคัญของวิชานี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าคงเนื่องมาจากผู้จัดหลักสูตรเห็นว่าวิชาทางด้านสังคมศาสตร์สามารถให้นักเรียนนายร้อยเกิดการบูรณาการขึ้นเองและสามารถนำไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนได้ หรืออีกประการหนึ่งก็คือ ผู้จัดหลักสูตรมิได้ทำการสำรวจเพื่อวิจัยความต้องการด้านวิชาการให้ตรงกับลักษณะงานอย่างถ่องแท้จึงมิได้บรรจุวิชาพัฒนาชุมชนไว้ในหลักสูตรการศึกษาทางวิชาการเลย

วิชาการที่สำคัญอีกแขนงหนึ่งคือวิชาการทางแขนงวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งประชากรให้ความสำคัญต่อวิชาแขนงวิศวกรรมศาสตร์ในระดับปานกลาง จึงแสดงว่าในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนวิชาทางด้านวิศวกรรมศาสตร์เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง นอกจากวิชาวิศวกรรมโยธาเพียงวิชาเดียวที่ประชากรให้ความสำคัญในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ย 3.877 จึงเห็นได้ว่าประชากรได้นำความรู้ทางวิศวกรรมโยธาไปใช้ในงานพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งน่าจะได้แก่ การพัฒนาทางด้านวัตถุ เช่น การสร้างเขื่อน สร้างฝาย สร้างถนน ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งถาวรวัตถุเหล่านี้จะช่วยแก้ปัญหาหลักในระดับหมู่บ้าน ดังที่ ดร.ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ได้สรุปปัญหาความต้องการของ

ประชาชนและปัญหาในระดับหมู่บ้านของไทยไว้ 14 ประการว่า ความสำคัญอันดับหนึ่งได้แก่ การต้องการน้ำดื่ม น้ำใช้ เพื่อการเกษตรตลอดปี และความสำคัญในอันดับสองได้แก่ ความต้องการถนน สะพาน ไข้ได้ในทุกฤดูกาล²³ ดังนั้นประชากรจึงได้ใช้ความรู้ทางด้านวิศวกรรมโยธาที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างมาก

ส่วนวิชาทางด้านการศึกษาที่ประชาชนให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าประชากรมีความคิดเห็นว่าคุณวิชาทางด้านคณิตศาสตร์ที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง นอกจากวิชาสถิติวิชาเดียวซึ่งประชากรให้ความสำคัญในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ย 3.912 แสดงให้เห็นว่า ประชากรให้ความสำคัญทางด้านสถิติไปใช้ในการพัฒนาชุมชนในระดับสูง ความคิดเห็นดังกล่าว สอดคล้องกับลักษณะการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนชั้นการสำรวจ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการให้ความสำคัญรายวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาการได้พบประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งคือ ประชากรให้ความสำคัญต่อวิชาเคมีในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 2.767 และได้รับการจัดอันดับความสำคัญเป็นอันดับที่ 22 ซึ่งในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนนั้นสามารถนำวิชาเคมีไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมเช่นประเทศไทย ซึ่งมีมักจะพบว่าปัญหาทางการเกษตรเป็นปัญหาที่ต้องการความรู้ทางด้านเคมีมาช่วยแก้ไขดังที่ ดร.ไพรัตน์ เดชะรินทร์ โคกกลาวไว้ในเรื่องความต้องการของประชาชนและปัญหาระดับหมู่บ้านของไทยว่า ความต้องการของประชาชนไทยประการหนึ่งก็คือ "ต้องการยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ย ยารักษาโรคสัตว์ ต้องการบริการรักษาป้องกันโรคพืช โรคสัตว์ ให้อายุยืน" นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อีกหลายพื้นที่ต้องการความรู้ในด้านการแก้ปัญหาสภาพดินหรือแม่แต่การส่งเสริมอาชีพการเพาะเห็ดชนิดต่าง ๆ ปัญหาเหล่านี้ต้องการวิชาความรู้ทางด้านเคมีประยุกต์มาช่วยแก้ไขทั้งสิ้น ดังนั้น การที่ประชากรให้ความสำคัญต่อวิชาเคมีในระดับปานกลาง จึงหมายความว่าวิชาเคมีที่ได้ศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับปานกลางจึงเป็นประเด็นที่อาจจะวิเคราะห์ได้ว่าเกิดจากการจัดเนื้อหาในวิชาเคมีในหลักสูตรการศึกษาที่ผ่านมาไม่มี

²³ไพรัตน์ เดชะรินทร์, บทวนการพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2525), หน้า 5.

เนื้อหาที่ประชากรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในงานพัฒนาชุมชนได้โดยตรง จึงนับว่าเป็นข้อควรคำนึงในการจัดเนื้อหาวิชาการศึกษาได้ประการหนึ่ง

ระบบการศึกษาทางวิชาทหาร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่าประชากรมีความคิดเห็นวาระบบการศึกษาทางวิชาทหารมีวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเกณฑ์สูงเป็นอันดับที่สาม เพราะในระบบการศึกษาทางวิชาทหารประกอบด้วยวิชาเหล่าทางทหารหลายวิชา ซึ่งวิชาเหล่าต่าง ๆ เป็นการศึกษาวิชาทหารโดยตรงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านยุทธการ ดังนั้น ประชากรจึงมีความคิดเห็นวาระบบการศึกษาทางวิชาทหารเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในอันดับสุดท้าย เมื่อศึกษาอันดับความสำคัญรายวิชาจะพบว่าวิชาการนำทหาร - ยุทธหาร ได้รับการจัดอันดับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีค่าเฉลี่ย 4.488 ซึ่งหมายความว่าประชากรมีความเห็นว่าวิชากรนำทหาร - ยุทธหาร เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับสูง ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์ที่ใกล้เคียงกับระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารที่ประชากรให้ความสำคัญของระบบการฝึกกรนำทหารในอันดับหนึ่งเช่นเดียวกัน ในด้านกรนำทหารนั้นได้อภิปรายไว้ในหัวข้อระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารแล้ว จึงจะอภิปรายในด้านวิชาครูทหารประการเดียว การที่ประชากรมีความคิดเห็นว่วิชาครูทหารเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ในระดับสูงนั้นเมื่อพิจารณาจากหลักและวิธีการพัฒนาชุมชนซึ่งแบ่งเป็น 2 ประการคือ วิธีการให้การศึกษแก่ชุมชน (Community Education) และวิธีการจัดระเบียบชุมชน จะพบว่าใน - การให้การศึกษแก่ชุมชนนั้นพัฒนากรจะต้องอยู่ในฐานะของผู้อุบายทอดความรู้หรือผู้ให้การศึกษแก่ประชาชน ดังนั้นพัฒนากรจะต้องมีหลักยึดหลายประการเช่น

1. พัฒนากรควรสำรวจว่า มีความรู้ในด้านที่จะให้แก่ประชาชนหรือเพียงหรือไม่ พัฒนากรควรเตรียมความรู้ในเรื่องที่จะพูดคุย การเตรียมตัวล่วงหน้าจะช่วยให้หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยให้เกิดความรูสึกมั่นใจและสามารถให้การศึกษแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี
2. บุคลิกภาพของพัฒนากร มีความสำคัญมาก เช่น ห่วงที่ วาจา อารมณ์ การแต่งกาย ฯลฯ เป็นส่วนประกอบในการช่วยให้ประชาชนเกิดความสนใจดี คึงศุดใจ และความเลื่อมใสศรัทธา อยากจะติดต่อขอคำแนะนำหรือร่วมงานพัฒนากร ควรพยายามฝึกฝนให้มีบุคลิกภาพที่ดี โดยการเลียนแบบจากผู้มีบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม
3. พัฒนากร ควรยึดหลักจิตวิทยาต่าง ๆ ในการติดต่อกับคนอื่นหรือในการให้การศึกษ เช่น

คำนึงถึงความสนใจของคนในวัยต่าง ๆ ความต้องการของคน การยกย่องให้เกียรติ เป็นต้น²⁴

เมื่อพิจารณาหลักสูตรการศึกษาวิชาอาหารนำหาร - ครูทหาร ในระบบการศึกษาวิชาทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะพบว่ามียุคมุ่งหมายดังนี้

- มุ่งให้ความรู้ในกฏรนำหาร ทั้งในยามปกติ และสงคราม...
- ศึกษาลักษณะของผู้นำ คุณคาของผู้นำ หลักการของผู้นำ...
- ให้ระเบียบและวิธีการฝึกสอนจนสามารถทำหน้าที่ผู้ฝึกสอนทหารได้ โดยเน้นในเรื่องความเข้าใจเบื้องต้นของลักษณะครูที่ดี ชั้นการสอน และการเตรียมตัวของครู เครื่องช่วยฝึก (สื่อทัศนูปกรณ) หลักการพูดและการปฏิบัติของครู การจัดการฝึก แผนการฝึกและคำสั่งการฝึก การรักษามาตรฐานการฝึก และการฝึกของครูผู้ช่วย การเตรียมการ การฝึกและการสอนของครู²⁵

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่านักเรียนนายร้อยจะได้รับการศึกษาในด้านการเตรียมตัวเป็นครู โดยมีจุดมุ่งหมายให้สามารถทำหน้าที่ครูที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของนักพัฒนาในฐานะผู้ให้ความรู้ การศึกษาวิชาอาหารนำหาร - ครูทหารนี้ได้ศึกษาเพียงรายวิชาเดียว แต่เป็นวิชาบังคับถึงสามรายวิชาด้วยกัน ทั้งนี้เพราะในวิชาทหารนั้นการเป็นผู้นำและการฝึกสอนทหารเป็นความจำเป็นซึ่งผู้สำเร็จเป็นนายทหารในระดับผู้บังคับหมวดจะต้องมีความชำนาญ งานฝึกทหารเกณฑ์จะเป็นภารกิจอันดับแรกเมื่อนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจาก โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเข้ารับตำแหน่งตามหน่วยต่าง ๆ นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบการฝึกทหารใหม่จะนำไปเป็นข้อพิจารณาว่าเห็นจทิ เกษสองชั้นในแต่ละปีงบประมาณด้วย จึงเป็นได้ว่าในระบบการศึกษาวิชาทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ให้ความสำคัญต่อวิชาอาหารนำหาร - ครูทหาร เป็นอย่างมาก ซึ่งการเน้นความสำคัญของการฝึกศึกษาวิชาอาหารนำหาร - ครูทหาร ได้ปรากฏว่าเมื่อทหารมีบทบาทใหม่ในการพัฒนาประเทศ จึงสามารถนำความรู้จากวิชาดังกล่าวนี้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนได้ในระดับสูง ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์หลักของวิชาจะเน้นในเรื่องของครูทหารแต่หลักของการเป็นครูประกอบด้วยวิชาจิตวิทยา ทำให้ประชากรสามารถนำมา

²⁴ กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือและประมวลการสอนสำหรับวิทยากร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2512), หน้า 252 - 253.

²⁵ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, หลักสูตรการศึกษา พ.ศ.2522, (กรุงเทพมหานคร : รร.จปร., 2522) หน้า 144.

ประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

การให้ความสำคัญรายวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาทหารวิชาที่ได้รับการจัดอันดับความสำคัญเกณฑ์สูงในอันดับที่สองคือ วิชาการฝึกวิชาปฐมพยาบาล และอันดับสาม ได้แก่ วิชาการฝึกเวชกรรมป้องกันและการปฐมพยาบาลในสนาม ซึ่งการให้ระดับความสำคัญสอดคล้องกับการให้ความสำคัญในวิชาสู่ศาสตร์ของระบบการศึกษาทางวิชาการ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง เช่นเดียวกัน จึงมีความหมายว่าประชากรมีความคิดเห็นว่าการศึกษาวิชาต่าง ๆ ในแขนงของกองวิชาสู่ศาสตร์เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับสูง (กองวิชาสู่ศาสตร์ทำหน้าที่สอนวิชาทางด้านสู่ศาสตร์ซึ่งขึ้นต่อกองการศึกษาและวิชาคานการปฐมพยาบาลและเวชกรรมป้องกันซึ่งขึ้นต่อส่วนวิชาทหาร) การที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าการศึกษาด้านสู่ศาสตร์มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมากนั้นก็เนื่องมาจากปัญหาหลักสำคัญในชุมชนที่ปัญหาหนึ่งนอกจากปัญหาความยากจนและความไม่รู้แล้ว ก็ ได้แก่ ปัญหาเรื่องการอนามัยนั่นเอง ดังนั้นประชากรจึงสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากวิชาในกองวิชาสู่ศาสตร์โรงเรียนนายร้อยไปใช้ประโยชน์กับการพัฒนาชุมชนได้มาก เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการศึกษาในวิชาของกองสู่ศาสตร์ข้อ 4 ซึ่งระบุว่า "เพื่อให้การศึกษาวิชาสาธารณสุขมูลฐาน และการวางแผนครอบครัวให้นักเรียนนายร้อยได้นำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตเมื่อจบเป็นนายทหารแล้ว และนำไปใช้ในการพัฒนาชนบท โดยการให้คำแนะนำแก่ประชาชนในพื้นที่ที่หน่วยทหารของตนประจำอยู่"²⁶ จึงเห็นได้ว่ากองวิชาสู่ศาสตร์ได้วางจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ชัดเจนว่า เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชนบทได้

วิชาที่ประชากรให้ความสำคัญในเกณฑ์สูงอีกสองวิชาคือ วิชาแผนที่ และวิชาฝ่ายอำนวยการ วิชาแผนที่นั้นเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในด้านของการสำรวจพื้นที่นั่นเอง การรู้จักภูมิประเทศในพื้นที่ที่จะทำการพัฒนาย่อมจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นปัญหาที่เกิดจากภูมิประเทศ เช่น ปัญหาแหล่งน้ำ ปัญหาสภาพดิน ปัญหาการคมนาคม ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นการที่ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนมีความรู้ในวิชาแผนที่ย่อมจะทำให้การวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าวขึ้น ส่วนวิชาฝ่ายอำนวยการนั้นเป็นหลักสูตรการศึกษา

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

ในขอบเขตดังนี้

- การจัด การดำเนินงาน หน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายอำนวยการ
- การแก้ปัญหาทางทหาร
- หน้าที่และความรับผิดชอบของนายทหารฝ่ายการข่าว...การข่าวกรองในการป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ การวิเคราะห์ที่ปฏิบัติการ การประเมินผลพื้นที่ การติดตามข่าวกรอง...
- หน้าที่และความรับผิดชอบของนายทหารส่งกำลังบำรุง
- หน้าที่และความรับผิดชอบของนายทหารฝ่ายกิจการพลเรือนและการดำเนินงานกิจการพลเรือน²⁷

จากขอบเขตของการศึกษาวิชาฝ่ายอำนวยการจะเห็นได้ว่ามีเนื้อหาวิชาที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในเรื่องของงานกิจการพลเรือนซึ่งเป็นงานที่ครอบคลุมงานด้านการพัฒนาชุมชนของทหาร (รายละเอียดงานกิจการพลเรือน ศึกษาในบทวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) ส่วนวิชาทหารช่างนั้น สอดคล้องกับการศึกษาวิชาวิศวกรรมโยธาซึ่งเป็นการศึกษาในสายเดียวกัน วิชาดังกล่าวจะช่วยในด้านการพัฒนาวัตถุดิบได้อภิปรายในหัวข้อระบบการศึกษาทางวิชาการแล้ว

วิชาในระบบการศึกษาทางวิชาทหารที่ประชากรให้ความสำคัญในเกณฑ์ปานกลาง ได้แก่วิชาสนับสนุนการช่วยรบและวิชาสงครามพิเศษ วิชาสนับสนุนการช่วยรบนั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับ "การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง...การส่งกำลังบำรุง...การบริการทางด้านกำลังพล และงานกิจการพลเรือน"²⁸ วิชาสงครามพิเศษมีเนื้อหา ดังนี้

การป้องกันและปราบปรามการก่อความไม่สงบ แนวความคิดและหลักการทำสงครามให้ชนต สงครามปฏิบัติของ พท. สงครามของประชาชน การจัดตั้งมวลชน ความมั่นคงและอุดมการณ์ของชาติ การพิทักษ์ประชาชนและทรัพยากร การปรับปรุงสภาพแวดล้อม ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติการจิตวิทยา ลักษณะและการดำเนินการสื่อสาร โฆษณาและกรรมวิธีในการโฆษณาและกรรมวิธีในการโฆษณาชวนเชื่อ การแทรกซึมมอนทำลายของคอมมิวนิสต์ต่อประเทศไทย และการปฏิบัติการทางการเมือง²⁹

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 134.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 130.

จากเนื้อหาของวิชาสนับสนุนการช่วยรบและวิชาสงครามพิเศษที่กล่าวมาจะเป็นวิชาที่ศึกษาทางงานงานกิจการพลเรือนนั่นเอง ดังนั้น ประชากรจึงมีความคิดเห็นว่าวิชาทั้งสองนี้อ่านว้ยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่กลาง

ส่วนวิชาอื่นในระบบการศึกษาทางวิชาทหารนอกเหนือจากวิชาที่กล่าวมาเป็นวิชาเหล่าทางทหารโดยเฉพาะเช่น วิชาทหารสื่อสาร วิชาทหารขนส่ง ฯลฯ ซึ่งประชากรให้ความสำคัญในเขตพื้นที่กลางและเขตต่ำ เนื่องจากไม่มีเนื้อหาที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนโดยตรงนั่นเอง

จากผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญของระบบการศึกษาทางวิชาการ ระบบการศึกษาทางวิชาทหาร และระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร ที่มีต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของประชากรผู้ตอบแบบสอบถามสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ประชากรมีความคิดเห็นวาระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหาร เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตสูงและมีความสำคัญมากกว่าระบบการศึกษาทางวิชาการซึ่งเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตสูงเช่นเดียวกัน ส่วนระบบการศึกษาทางวิชาทหารเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง

2. ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยเป็นระบบการศึกษาที่เน้นในด้านการฝึกทักษะ ดังนั้นประชากรจึงตระหนักในคุณค่าของระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมากกว่าการศึกษาในระบบการศึกษาทางวิชาการและวิชาทหาร ซึ่งมีผลทำให้ประชากรมีความคิดเห็นว่าคุณลักษณะของการเป็นผู้นำทางทหารและคุณลักษณะของความมีระเบียบวินัย ความอดทน ความแข็งแกร่ง แบบทหาร เอื้ออำนวยต่อการเป็นนักพัฒนาควย

3. ประชากรมีความคิดเห็นว่าวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาการ เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ วิชาในด้านอื่นส่วนใหญ่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง แสดงว่า หลักสูตรการศึกษาทางวิชาการของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่นักเรียนนายร้อยอย่างเพียงพอที่

จะปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน แต่ควรปรับปรุงเนื้อหาบางวิชาให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานพัฒนาชุมชนได้มากขึ้นอีก

3. ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่เอื้ออำนวยต่อขั้นตอนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน และการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน

ในแบบสอบถามตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการพัฒนาชุมชนมาเป็นหลักในการถามความคิดเห็นของประชากร เพื่อศึกษาว่าประชากรมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการนำความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มาใช้ในขั้นตอนการพัฒนาชุมชน ขั้นตอนของการพัฒนาชุมชนนั้น กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดให้ยึดถือแนวปฏิบัติดังนี้คือ

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูล
2. การสร้างความสัมพันธ์
3. การศึกษาปัญหา
4. การจัดตั้งกลุ่ม
5. การแก้ปัญหา³⁰

ในการกำหนดแบบสอบถามผู้วิจัยได้ปรับขั้นตอนดังกล่าวบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของทหาร ในขั้นตอนการศึกษาปัญหานั้น ได้ปรับเป็นขั้นการวางแผนแก้ไขปัญหา เนื่องจากลักษณะการพัฒนาชุมชนของทหารนั้น การศึกษาปัญหาเป็นขั้นตอนซึ่งกระทำไปพร้อมกับขั้นการสำรวจ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตัดขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มออกไปเนื่องจากถึงแม้ว่าการจัดตั้งกลุ่มจะเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนซึ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นกลุ่มเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging) ก็ตาม แต่ผู้วิจัยได้ศึกษาแล้วว่าวิธีการจัดตั้งกลุ่มนั้นเป็นผลจากขั้นการสำรวจ การสร้างความสัมพันธ์ และการวางแผน

³⁰ กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับพัฒนากร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2512), หน้า 125.

แก้ไขปัญหานำมาผสมผสานกันและดำเนินกรรมวิธีจัดตั้งกลุ่มขึ้น ดังนั้นการถามในประเด็นของการนำความรู้ความสามารถจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาจัดตั้งกลุ่มจึงจะไม่ตอบคำถามที่ให้ความสำคัญอะไรมากนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งขั้นตอนดังกล่าวออกไป คำถามในแบบสอบถามจึงมุ่งในประเด็นสำคัญ 4 ประการคือ ขั้นตอนการสำรวจ ขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ ขั้นตอนการวางแผน และขั้นตอนการแก้ปัญหา ในขั้นตอนการแก้ปัญหานี้ผู้วิจัยได้นำปัญหาหลักของชนบทไทยคือ ความยากจนได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความไม่รู้ได้แก่ ปัญหาเรื่องการศึกษา และความเจ็บไข้ได้ป่วยได้แก่ ปัญหาด้านการอนามัย มาตั้งเป็นประเด็นในการสอบถามความคิดเห็นของประชากรว่า ความรู้ความสามารถที่ประชากรได้รับจากระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพียงพอหรือไม่กับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชากรในด้านความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับขั้นตอนการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ปรากฏว่าประชากรมีความคิดเห็นว่า ความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพียงพอต่อการปฏิบัติงานขั้นการวางแผนมากที่สุด การวางแผนนั้นมีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น กัสแมนกล่าวว่า "การวางแผนคือ การเตรียมงานเพื่อให้บุคคลได้ปฏิบัติงานโดยใช้ความพยายามมองเห็นเหตุการณ์อันไกลและทำงานให้เป็นไปตามขั้นตอนลำดับความสำคัญก่อนหลัง"³¹ หรือที่ แฮโรลด์ คูนต์และซีริล โอ. ดอนเนล (Harold Koontz และ Cyril O' Donnell) กล่าวว่า "การวางแผนคือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไหร่ และใครเป็นผู้กระทำ..."³² การที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงานในขั้นการวางแผนมากที่สุดนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเนื่องมาจากระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยให้เป็นระบบการศึกษาที่เน้นในด้าน

³¹ ไพรค์น เคเซรินทร์, บทวนการพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2525, อ้างจาก Gusman, 1959), หน้า 49.

³² เรื่องเดียวกัน, อ้างจาก Harold Koontz และ Cyril O'Donnell, (1968).

ของการฝึกทักษะเพื่อวิชาชีพทหาร ตั้งแต่อดีตการเรียนการสอนจะเน้นไปในเรื่องของการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหา ดังเช่นที่กล่าวไว้ในบทความวิจัยเชิงเอกสารจะเห็นว่าการฝึกและศึกษาวิชาทหาร ของโรงเรียนนายร้อยทุกโรงเรียนตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันเน้นในเรื่องของการฝึกและศึกษาในภูมิภาคประเทศจริง เช่น การศึกษาคำราชพิธีสงครามในอดีต ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นวิชายุทธวิธีในปัจจุบัน การฝึก วิชาป้อมค่าย การฝึกลาดตระเวน การฝึกการตั้งรับ การฝึกการเข้าตี ฯลฯ ทุกอย่างเป็นการ ฝึกเพื่อให้นักเรียนนายร้อยคุ้นเคยกับการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนทั้งสิ้น การฝึกและศึกษาดังกล่าว จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า เพียงพอต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ความคิดเห็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการให้ ความสำคัญรายวิชา ในระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าใน ส่วนที่ 2 ซึ่ง ประชากรให้ความสำคัญต่อวิชาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนในระดับสูงได้แก่ วิชาการนำทหาร - ยุทธทหาร วิชาฝ่ายอำนวยการ วิชาสนับสนุนการช่วยรบ วิชาสงครามพิเศษ และวิชายุทธวิธี ดังได้อภิปราย แล้วในการอภิปรายความคิดเห็นส่วนที่ 2

ขั้นตอนการพัฒนาชุมชนที่ประชากรมีความคิดเห็นว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอในการปฏิบัติคือ ขั้นตอนสร้างความสัมพันธ์ ในการทำงานพัฒนาชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ร่วมงานและสร้างบรรยากาศในการทำงาน ให้ได้ดีเป็นสิ่งจำเป็น ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ 4 ประเภทคือ

1. มีสัมพันธภาพกับหน่วยเหนือ
2. มีสัมพันธภาพกับหน่วยข้างเคียง
3. มีสัมพันธภาพกับหน่วยเดียวกัน
4. มีสัมพันธภาพกับหน่วยล่าง

นอกจากนี้นักพัฒนาจะต้องทำหน้าที่เป็นเสมือนสื่อกลางติดต่อระหว่างชาวบ้านด้วยกัน เพื่อรวมกำลัง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันดังที่ T.R.Batten ได้กล่าวว่า "นักพัฒนาจะต้องสร้างความสัมพันธ์อัน

พี่น้อง (Primary relations) และความไว้วางใจอันดีกับประชาชนที่ต้องทำงานร่วมกัน³⁴
 การที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นได้นั้นจะต้องยึดหลักดังนี้

1. ร่วมกัน (เพื่อแสดงว่าไม่รังเกียจ)
2. ร่วมอยู่ (เพื่อแสดงว่าพวกเขาเดียวกัน)
3. ร่วมศึกษา (ค้นหาปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน)
4. ร่วมคิด (หาวิธีการแก้ไข้ปัญหาของชาวบ้าน)
5. ร่วมทำงาน (เพื่อแก้ไข้ปัญหาของชาวบ้านให้หมดไป)³⁵

หลักการดังกล่าวจะช่วยสร้างความรู้สึกสนิทสนมให้เกิดขึ้นระหว่างนักศึกษากับประชาชน ซึ่งในการ
 สร้างความสัมพันธ์เขื่อนักศึกษาละต้องรู้จักวิธีเข้าถึงจิตใจของประชาชน รู้จักสร้างความศรัทธา
 ความไว้วางใจ ให้เกิดขึ้นด้วย

เมื่อพิจารณาถึงหลักการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนดังกล่าวจะเห็นว่า ระบบการฝึกอบรม
 ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ฝึกให้นักเรียนนายร้อยมีความสามารถปรับตัวเข้ากับภูมิประเทศ
 และสิ่งแวดล้อมทุกสภาพ ในระยะสมัยการฝึกนักเรียนนายร้อยจะต้องออกภาคสนามฝึกในภูมิประเทศจริง
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกหลักสูตรรู้ใจในชั้นปีที่ 4 จะเป็นการฝึกให้นักเรียนนายร้อยหัดดำรงชีพใน
 ภูมิประเทศจริง ดังนั้นจึงจำเป็นที่นักเรียนนายร้อยจะต้องใช้หลักจิตวิทยา รวมทั้งไหวพริบปฏิภาณต่างๆ
 มาใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่เพื่อความอยู่รอดของตน ปัจจุบันนั้นโยบายการทหาร
 ได้เปลี่ยนจากการเอาชนะฝ่ายตรงข้ามด้วยอาวุธมาเป็นโยบายการเมืองนำหน้าการทหาร (ราย
 ละเอียดยุคใหม่ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) การใช้หลักการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง
 ประชาชนกับทหารหรือกับรัฐบาล จึงเป็นเครื่องมือในการดึงประชาชนมาเป็นฝ่ายรัฐบาล จึงเห็น
 ได้ว่างานปฏิบัติการจิตวิทยา (ปจว.) จึงเป็นงานแรกเพื่อบุกเบิกก่อนที่หน่วยทหารจะเข้าไปดำเนิน
 โครงการพัฒนาชุมชน การที่ประชาชนมีความคิดเห็นว่า ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุล-

³⁴ T.R.Batten, Communities and Their Development, (London :
 Oxford University Press, 1960), PP. 20 - 26. .

³⁵ ธรรมศาสตร์, "การพัฒนาชนบทโดยวิธีการพัฒนาชุมชน" ในรายงานการสัมมนา
 ทางวิชาการเรื่องลักษณะการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในชุมชนชนบท, หน้า 63 .

จอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนขึ้นการสร้างความสัมพันธ์
นั้น เพราะประชากรมีความรู้สึกว่าได้รับการฝึกอบรมจากหลายระบบให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เอื้อ
อำนวยต่อการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ระบบการเป็นนักเรียนประจำ ระบบนักเรียนอาวุโส
รวมทั้งการฝึกภาคสนามในพื้นที่ภูมิประเทศจริง เป็นต้น นอกจากนี้ในการถามความคิดเห็นในคา
นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีความเห็นว่าคุณลักษณะของนายทหาร
ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นผลดีต่อตนเองในการสร้างความสัมพันธ์
กับชุมชนเป้าหมาย เพราะประชาชนจะเกิดความกระตือรือร้นและยินดีให้ความร่วมมือเพราะแน่ใจว่า
มิใช่เป็นการหาเสียงของกลุ่มผู้หวังประโยชน์ ทำให้เกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่
อันตรายนัดต้อนรับผู้นำที่มีลักษณะเข้มแข็งเด็ดขาดเพราะอยู่ในภาวะหวาดระแวงอยู่แล้ว ดังนั้น
จึงหมายความว่าทหารเขาไปพัฒนาชุมชนจะไม่เกิดปัญหาในขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ทั้งนี้
เพราะความได้เปรียบในด้านสภาพความเป็นทหารเป็นเครื่องกำประกันให้ประชาชนเกิดความ
ไว้วางใจ การที่สถานภาพความเป็นทหารเป็นเครื่องกำประกันในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น
ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเกิดจากลักษณะโครงสร้างของสังคมชนบทไทย ซึ่งไพฑูริย์ เครือแก้ว กล่าวว่า

สังคมไทยเป็นสังคมเจ้านาย (Prestige Society) คนไทยมีค่านิยมที่ฝังแน่นอยู่
ในจิตใจมาช้านานแล้วค่านิยมการมีเกียรติและยกย่องการเป็นเจ้านายคน... คนไทยนิยม
ประกอบอาชีพข้าราชการ... ถือว่าเป็นงานเจ้านายมีเกียรติกว่างานชนิดอื่น ๆ³⁶

ดังนั้นการที่ประชากรมีความคิดเห็นวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยให้ความรู้ความสามารถ
ที่เพียงพอต่อการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนนั้นก็เนื่องจากระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย
ช่วยสร้างเสริมคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์อันดี ประกอบกับลักษณะโครงสร้าง
ของสังคมชนบทไทยที่นิยมเจ้านายช่วยสนับสนุน จึงทำให้ประชากรมีความรู้สึกว่าการสร้างความสัมพันธ์
กับชุมชนเป็นงานที่ไม่ยากต่อการปฏิบัติ

³⁶ไพฑูริย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทยและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพ
มหานคร : โรงพิมพ์เกื้อกูล, 2506), หน้า 58.

สำหรับการปฏิบัติงานชั้นสำรวจชุมชนนั้น ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.21 มีความคิดเห็นวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานสำรวจชุมชน เนื่องจากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาพบวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยเน้นในด้านการฝึกทักษะของวิชาชีพทหาร โดยเน้นในด้านการฝึกในภูมิประเทศจริง ซึ่งผลการวิเคราะห์ในด้านการวางแผนพบว่าประชากรมีความคิดเห็นวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงานชั้นการวางแผน ซึ่งขบวนการวางแผนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการสำรวจข้อมูลซึ่งในการทหารเรียกว่า การหาข่าว ดังนั้นเมื่อระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าส่งเสริมการปฏิบัติงานชั้นวางแผนจึงน่าจะส่งเสริมด้านการสำรวจด้วย ผลการวิเคราะห์ในข้อนี้จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เมื่อศึกษาเนื้อหาในแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งถามความคิดเห็นของประชากรว่าการหาข่าวทางทหารกับการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในงานพัฒนาชุมชนมีความคล้ายคลึงกันหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 69.19 มีความคิดเห็นว่คล้ายคลึงกัน แต่ในการแสดงความคิดเห็นว่าประชากรมีความรู้เพียงพอในการปฏิบัติงานชั้นการสำรวจหรือไม่ ผลการวิเคราะห์กลับปรากฏว่าไม่เพียงพอ ในปัญหานี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการที่ประชากรมีความคิดเห็นดังกล่าวเนื่องมาจากประชากรมองขั้นตอนการสำรวจในแง่ของขั้นตอนการสำรวจและรวบรวมข้อมูลอย่างถูกระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยทางสถิติด้วย ซึ่งในระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไม่มีวิชาใดเลยที่ให้ความรู้ในด้านระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนั้นในงานชั้นการสำรวจประชากรจึงใช้ความรู้ทางสถิติมาประยุกต์เพียงประการเดียว ซึ่งเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนี่ 2 ซึ่งประชากรมีความคิดเห็นว่ วิชาสถิติเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในระดับสูง อย่างไรก็ตามประชากรได้แสดงความคิดเห็นว่านักเรียนนายร้อยควรจะได้ฝึกการสำรวจชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงสนามฝึกด้วยถึงร้อยละ 86.04 โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับเหตุผลว่านักเรียนนายร้อยจะได้ฝึกการปฏิบัติงานทั้งด้านยุทธวิธีและการพัฒนาชุมชนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งในการปฏิบัติงานจริงทหารจะต้องปฏิบัติภารกิจทั้งสองประการควบคู่กันไป

ในขั้นตอนการแก้ปัญหาในชั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่าประชากรมีความคิดเห็นว่ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาคานการอนามัยได้เพียงพอในอันดับหนึ่ง การที่ประชากรมีความคิดเห็นดังกล่าวเพราะเมื่อศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจะพบว่านักเรียนนายร้อยจะต้องเรียนวิชา ซึ่งอยู่ใน

ความรับผิดชอบของกองวิชาสุศาสตร์ถึง 3 วิชาด้วยกันคือ วิชาสุศาสตร์ การฝึกวิชาปฐมพยาบาล และการฝึกเวชกรรมป้องกันทางทหาร แต่ละวิชาและการฝึกยังแยกแขนงออกไปอีกตามเนื้อหาวิชาที่เน้นในแต่ละแขนง ประชากรจึงมีความรู้สึกว่าได้ผ่านการศึกษาคำแนะนำการอนามัยมาไม่น้อย นอกจากนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาด้านการอนามัยเป็นปัญหาเร่งด่วนอันดับแรกของชุมชนซึ่งมองเห็นได้ในค่านิยมค่านิยม ค่านิยมในการพัฒนาชุมชน ประชากรส่วนใหญ่จึงเน้นหนักในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้นำความรู้ทางค่านิยมค่านิยมมาใช้ในงานพัฒนาชุมชนได้เพียงพอ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถามซึ่งถามถึงวิธีการแก้ไขปัญหาด้านการอนามัย ประชากรส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาวิชาสุศาสตร์ จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและปรึกษาหาความรู้จากแพทย์หรือพยาบาลที่รู้จัก ส่วนน้อยที่ตอบว่าปล่อยให้เป็นที่มาของหน่วยเสนารักษ์ และมีเพียงร้อยละ 1.24 ที่ตอบว่าไม่เกี่ยวข้องของในปัญหานี้เพราะเห็นว่าเป็นที่มาของกระทรวงสาธารณสุข แสดงให้เห็นว่าประชากรให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาด้านการอนามัยเป็นอย่างมาก

ในด้านการแก้ปัญหาทางค่านิยมค่านิยมประชาชนมีความเห็นว่าการศึกษาศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจเป็นอันดับสองรองจากการแก้ปัญหาด้านการอนามัย การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจหรือการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น อร.ชินวุธ สุนทรสิมะ ให้ความหมายว่า

การพัฒนาเศรษฐกิจหมายถึง การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองของประเทศให้เจริญขึ้น มีชีวิตเป็นอยู่สะดวกสบายและเป็นสุขขึ้น ซึ่งจะทำให้ได้โดยอาศัยการขยายและการส่งเสริมกิจการต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขและอนามัย การผลิต การตลาด การอุตสาหกรรม การเกษตร เป็นต้น³⁷

ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นงานซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขวาง การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเศรษฐกิจในชนบทนั้นหลักใหญ่คือ การแก้ปัญหาด้านการเกษตรเนื่องจาก

³⁷ชินวุธ สุนทรสิมะ, คร., ความรู้เรื่องเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กิติยบรรณ, 2510), หน้า 12.

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบอยู่คือ ปัญหาผลผลิตต่ำ เนื่องจาก เทคโนโลยีทางการเกษตรยังไม่เจริญ เกษตรกรต้องอาศัยธรรมชาติ ผลผลิตจึงขึ้นอยู่กับสภาวะของธรรมชาติ การชลประทานยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาเรื่อง หอคาคคนกลาง ซึ่งจะโยงใยไปถึงปัญหาภาวะการกีดกันข้ามสิน³⁸ ดังนั้นการที่ประชากรส่วนใหญ่มีความเห็นวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถที่พอเพียงต่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ จึงแสดงวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ด้านการเกษตร การชลประทาน และปัญหาการตลาดอย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์นายทหารทั้ง 7 (ตั้งรายชื่อในภาคผนวก) ได้ให้ความเห็นพ้องต้องกันว่าความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้านั้นเพียงพอต่อการแก้ปัญหาในลักษณะของการประสานงาน ทั้งนี้เพราะการแก้ปัญหาด้านการเกษตร การชลประทาน นั้นต้องใช้ความรู้ทางเทคโนโลยี เฉพาะ นอกจากปัญหาด้านการตลาดซึ่งทหารมักจะแก้ปัญหาโดยการเจรจากับพ่อค้าคนกลางซึ่งมักจะได้ผลในระยะที่ทหารยังคงปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าว ปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องหาทางแก้ไขเพื่อให้ได้ผลที่คงทนในระยะยาว

การแก้ไขปัญหที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การแก้ปัญหาด้านการศึกษาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่าประชากรเกือบทั้งหมดคือ ร้อยละ 90.12 มีความคิดเห็นวาระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ความรู้ความสามารถไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นการที่บุคลากรผู้มีภารกิจในการพัฒนาชุมชนไม่มีความรู้ในด้านการศึกษาอย่างเพียงพอจึงเป็นปัญหาที่น่าสนใจดังที่ผู้วิจัยจะอภิปรายต่อไป : ดร.ภิญโญ สาธร ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่าหมายถึง

กระบวนการทุกชนิดที่ช่วยพัฒนาหรือปรับปรุงจิตใจ อุดมนิสัย และคุณสมบัติทางกายภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ดีขึ้น... การศึกษาคือ กระบวนการส่งสอน กระบวนการฝึกอบรม หรือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความชำนาญ และทัศนคติซึ่งรวมเรียกว่า "ประสบการณ์" ซึ่ง มนุษย์เป็นผู้จัดให้แก่มนุษย์ด้วยกัน³⁹

³⁸ อุทิศ นาคสวัสดิ์, ภาวะหนี้สินของชาวนาและการค้าข้าว, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นักตีพิมพ์, 2501), หน้า 12.

³⁹ ภิญโญ สาธร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ตี.ส.การพิมพ์, 2523), หน้า 20, 21.

ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในค่านิยม (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการเพิ่มพูนทักษะ (Skill) ⁴⁰ การพัฒนาประเทศจะได้ผลในระดับใดนั้น ปัญหาหลักอยู่ที่ความมั่งคั่งที่เป็นทรัพยากรอันสำคัญยิ่งของประเทศ ครั้นใดที่ทรัพยากรมนุษย์ยังไม่ได้รับการพัฒนาในค่านิยม ทักษะ และเพิ่มพูนทักษะเพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ขบวนการพัฒนานั้นก็จะไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย การพัฒนาการศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ สำหรับในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529 ได้ระบุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาไว้ดังนี้

เร่งรัดพัฒนาการศึกษาทั้งในค่านิยมและคุณภาพให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างบุคคลใหม่มีความรู้ ความคิด และความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์... ⁴¹

ในด้านนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษา ได้ระบุไว้ว่า "จัดและส่งเสริมการศึกษาทุกระดับและประเภททั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนให้ประสานสัมพันธ์กัน..." ⁴² การศึกษานั้นแบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภทคือ การศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่นำการศึกษาในระบบโรงเรียนมาเป็นตัวปัญหาในการวิจัยทั้งนี้เพราะในการศึกษาการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของทหารได้พบว่าทหารจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียนเนื่องจากเป็นภาระความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้ว ทหารจะเข้าไปช่วยในด้านการศึกษาที่ขัดขวางความปลอดภัยของครูและนักเรียนในพื้นที่อันตรายเท่านั้น และในบางโอกาสอาจจะช่วยในด้านการศึกษาหรือพัฒนาโรงเรียนให้ตามสภาพความต้องการของท้องถิ่น

⁴⁰ สุเทพ ชวลิต, หลักการพัฒนารัฐ, หน้า 41.

⁴¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "สาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5", จุดสารการศึกษา 4 (เมษายน - พฤษภาคม 2524) : 2.

⁴² เรื่องเดียวกัน.

ดังนั้นปัญหาของการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งในด้านการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหลัก

ดังกล่าวแล้วว่ารัฐบาลมีนโยบายในการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจัดเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น โดยประชาชนต้องช่วยตัวเองได้ กิจเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น⁴³ ดังนั้น การใช้การศึกษานอกโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนจึงมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. มุ่งให้ความรู้ ทักษะ ที่จำเป็นในการดำรงชีพ
2. ต้องการใหม่ทักษะในการประกอบอาชีพ
3. ให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่ประชาชน⁴⁴

การศึกษาออกโรงเรียนซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดขึ้นเพื่อการพัฒนาชนบทนั้น แยกเป็นโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียนชาวนาบ้านดังนี้คือ

1. การศึกษาเพื่อการผลิต
2. การศึกษาเพื่อการบริโภค
3. การศึกษาเพื่อการออม
4. การศึกษาเพื่อการตลาด
5. การศึกษาเพื่อสุขภาพ
6. การศึกษาเพื่อวัฒนธรรมและความมั่นคง
7. การศึกษาเพื่อประชาธิปไตย
8. การศึกษาต่อเนื่อง⁴⁵

เมื่อศึกษาวัตถุประสงค์และโครงการต่าง ๆ ของการศึกษานอกโรงเรียนจะเห็นได้ว่า เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนรู้จักใช้ความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหาและยกฐานะการดำรงชีพให้สูงขึ้นในด้านเศรษฐกิจ ด้านการอนามัย และด้านสังคมนั่นเอง ดังนั้นการที่ประชากรมีความคิดเห็นว่า

⁴³ สวัสดิ์ ทรัพย์จางง, "โครงการพัฒนาชนบทของกรมการศึกษานอกโรงเรียน", ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องลักษณะการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในชุมชนบท, หน้า 70.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75.

ความรู้ความสามารถที่ได้รับจากระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไม่พอเพียงต่อการแก้ปัญหาทางการศึกษานั้น จึงหมายความว่าประชากรไม่มีความรู้ในหลักและวิธีการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองในค่านต่าง ๆ ได้ จากการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องการศึกษาออกโรงเรียนพบว่าประชากรส่วนใหญ่เข้าใจบางร้อยละ 65.11 ไม่เคยรู้เรื่องเลยร้อยละ 24.41 และเข้าใจดีเพียงร้อยละ 10.46 จึงมีประชากรที่เข้าใจและเข้าใจบางร้อยละ 75.57 ซึ่งใกล้เคียงกับประชากรที่ตอบว่าใ้คนนำวิธีการศึกษานอกโรงเรียนมาใช้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 71.42 ส่วนการนำการศึกษานอกโรงเรียนมาใช้ในการพัฒนาชุมชนอย่างไรนั้น ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.97 ตอบว่าใช้การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนเป็นหลัก ส่วนน้อยมากคือร้อยละ 17.80 ที่ตอบว่าตนเองและผู้บังคับบัญชาเป็นวิทยากรเอง จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จึงเป็นประเด็นที่น่าคิดว่าโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ควรจะจัดการศึกษาหรือจัดการอบรมให้แก่นักเรียนนายร้อยตำรวจหลักเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนบ้าง เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ความรู้เรื่องการศึกษาออกโรงเรียนจะช่วยเสริมความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครูซึ่งนักเรียนนายร้อยได้รับการศึกษาจากระบบการศึกษาทางวิชาทหารตั้งแต่อภิปรายแล้ว

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชากรเกี่ยวกับความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในแง่ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งปัญหาในค่านการศึกษาต่อของประชากรเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนไว้ด้วย ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ามีประชากรเพียงร้อยละ 25.00 ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยต้นสังกัด ให้ศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน เมื่อแยกระดับชั้น ปรากฏว่าในจำนวนผู้ที่ได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาเป็นนายทหารระดับชั้นนายร้อยมากกว่านายทหารระดับชั้นนายพัน ในเรื่องนี้ พ.อ.วีรยุทธ ดวงนิมิตร รองเสนาธิการกองทัพบกที่ 1 ได้อธิบายว่า การที่นายทหารระดับชั้นนายร้อยได้รับการสนับสนุนให้ศึกษามากกว่านายทหารในระดับชั้นนายพัน เพราะความรับผิดชอบของนายทหารระดับชั้นนายร้อยมีขอบเขตน้อยกว่านายทหารระดับชั้นนายพัน ผู้บังคับบัญชาก็พิจารณาให้ใช้เวลาในการศึกษาได้มากกว่านายทหารระดับชั้นนายร้อย นอกจากนี้ การลาไปศึกษาทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาซึ่งใช้ระยะเวลาานาน เช่น การศึกษาในระดับปริญญาโท เป็นต้น ดังนั้นประชากรที่มีวุฒิปริญญาอกเหนือ

จากปริญญาที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จึงหมายความว่า เป็นผู้ที่มีโอกาสศึกษา
 ก่อนที่จะย้ายเข้ามาปฏิบัติภารกิจ ด้านการพัฒนาชุมชน⁴⁶⁾ นอกจากนี้ พล.ต.อิสระพงษ์ หนูหนักก็
 รองผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ได้ให้ทัศนคติเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน
 ของทหารว่าในการปฏิบัติงานนั้นวุฒิการศึกษาทางพลเรือนมีส่วนช่วยบ้าง แต่ไม่มากนัก ผู้ที่มีความรู้
 มากมักจะไม่ว่างตัวในการปฏิบัติภารกิจ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาหลักสูตรทางทหารจะช่วยให้การ
 ปฏิบัติงานคล่องตัวกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารและการควบคุมติดตามการปฏิบัติงาน⁴⁷⁾ จาก
 ทัศนคติของนายทหารในระดับผู้บังคับบัญชาชั้นสูงจึงเป็นข้อบ่งชี้ถึงสถานภาพการศึกษาของประชากรที่
 มีวุฒิการศึกษาทางพลเรือนในจำนวนน้อย ดังได้อภิปรายไว้ในเรื่องสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้บังคับบัญชาในระดับสูงจะมีความคิดเห็นว่าการศึกษหลักสูตรต่าง ๆ
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเพื่อวุฒิการศึกษาทางพลเรือน จะไม่ให้ผลที่คุ้มค่าเมื่อเปรียบเทียบกับเวลา
 ที่เสียไป ในทางทหารก็ไต่พยายามจัดการอบรมหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการปฏิบัติงาน
 พัฒนาชุมชน ดังที่ พ.อ.กอบศักดิ์ ชักแผน หัวหน้ากองกิจการพลเรือนกองทัพบกที่ 1 ได้
 กล่าวว่ากองทัพบกที่ 1 ไต่พยายามเปิดหลักสูตรระยะสั้นในค่านเสรีธุรกิจและการเมืองเพื่อให้กำลัง
 พลได้ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาศึกษาอยู่เสมอ⁴⁸⁾ ข้อเท็จจริงดังกล่าวเห็นได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล
 ในตารางที่ 11 ซึ่งผลปรากฏว่า ประชากรจำนวนมากได้ศึกษาเพิ่มเติมในด้านการเมืองและเสรีธุรกิจ
 ซึ่งก็สอดคล้องกับนโยบายการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองของทหารของกองทัพบก ที่ระบุให้หน่วย
 ทหารเน้นการให้การศึกษาเพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง ดังได้กล่าวไว้ในทวรรถคดีและงาน
 วิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อความรู้ในด้านการศึกษาโดยตรงนั้น ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

⁴⁶⁾ สัมภาษณ์ พ.อ.วีรยุทธ กวางนิมิตร, รองเสนาธิการกองทัพบกที่ 1, 7 เมษายน
 2527.

⁴⁷⁾ สัมภาษณ์ พล.ต.อิสระพงษ์ หนูหนัก, ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์
 9 พฤษภาคม 2528.

⁴⁸⁾ สัมภาษณ์ พ.อ.กอบศักดิ์ ชักแผน หัวหน้ากองกิจการพลเรือนกองทัพบกที่ 1,
 15 พฤษภาคม 2528.

การวิจัยในหัวข้อระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับการปฏิบัติงาน
พัฒนาชุมชนของทหาร สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน
พัฒนาชุมชนของทหาร โดยแยกเป็นระบบย่อยได้ดังนี้

ก. ระบบการฝึกอบรมคุณลักษณะทหารมีวิชาที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน
ของทหารในเกณฑ์สูงมากกว่าวิชาในระบบการศึกษาทางวิชาการและระบบการศึกษาทางวิชาทหาร

ข. ระบบการศึกษาทางวิชาการมีวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน
ของทหารในเกณฑ์สูงเป็นอันดับสอง

ค. ระบบการศึกษาทางวิชาทหารมีวิชาต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานพัฒนา
ชุมชนของทหารในเกณฑ์สูงเป็นอันดับสุดท้าย

2. ความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าสามารถนำไปใช้
ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนได้อย่างเพียงพอในขั้นการวางแผน ขั้นการสร้างความสัมพันธ์ และ
ขั้นการแก้ปัญหา ส่วนขั้นการสำรวจนั้นไม่เพียงพอ

3. ในขั้นการแก้ปัญหานั้นความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาด้านการอนามัยและปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างเพียงพอ ส่วนการแก้ปัญห
การศึกษานั้นไม่เพียงพอ

4. นายทหารที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตกองทัพภาคที่ 1 ส่วนน้อยที่ได้รับการสนับสนุน
จากหน่วยต้นสังกัดให้ศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในด้านการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน นอกจาก
การอบรมระยะสั้น ๆ ซึ่งทางหน่วยจัดให้

5. นายทหารที่ปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนในเขตกองทัพภาคที่ 1 ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทาง
ด้านการเมือง และเศรษฐกิจมากกว่าศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

1. ในระบบการศึกษาทางวิชาการ ควรจัดให้วิชาการพัฒนาชุมชนเป็นวิชาบังคับซึ่งนักเรียนนายร้อยทุกคนจะต้องเรียน
2. ควรจัดให้นักเรียนนายร้อยได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักและวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
3. เนื้อหาวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ควรจะต้องอ่านวยต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชน
4. ในระหว่างการฝึกภาคสนามควรจัดให้นักเรียนนายร้อยได้ฝึกในด้านการสำรวจชุมชนและการสร้างความสัมพันธ์ไปด้วยพร้อม ๆ กัน
5. ควรสนับสนุนให้นักเรียนนายร้อยได้มีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่นเพื่อเริ่มปลูกฝังความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบันทหารและสถาบันพลเรือน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

ควรจะได้วิจัยต่อไปว่าระบบสังคมของนักเรียนนายร้อยได้ก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนหรือไม่

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย